

RĪGAS PEDAGOĢIJAS UN IZGLĪTĪBAS VADĪBAS AKADEMIJA

Pedagoģijas fakultāte

Pilna laika studijas

Pirmsskolas un sākumskolas skolotājs

NELDA LIEPĀJNIECE

Sadarbības veicināšanas iespējas 2. klases skolēniem

Bakalaura darbs

Darba vadītājs

Profesore

Akadēmiskais amats

Dr. Psych

Zinātniskais/
akadēmiskais grāds

Tija Zīriņa

Vārds, uzvārds

Paraksts

RĪGA 2017

Anotācija

Darba autors: Nelda Liepājniece

Darba nosaukums: Sadarbības veicināšanas iespējas 2. klases skolēniem.

Mērķis: izzināt sadarbības veicināšanas iespējas 2. klases skolēniem.

Pētījuma problēma: Mūsdienās sadarbība ir viena no prasmēm, kas jebkuram cilvēkam ir ļoti svarīga, jo cilvēks sadarbībā mācās un apgūst jauno. Pasaulē ir diez gan daudz cilvēku, kuriem ir grūti uzsākt sarunu, tāpēc ir nepieciešams bērniem skolā iemācīt strādāt grupās, kopīgi diskutēt, lai pēc tam viņš justos droši sabiedrībā. Sadarbības prasmju attīstība ir var novērot vairākās mācību stundās, bet ir skolotāji, kuri diez gan reti izmanto, tādas metodes, lai veicinātu sadarbības prasmes. Sadarbojoties ar vienaudžiem, bērns veiksmīgi socializējas, lai tā kļūtu īpaši veiksmīga skolotājam ir jāpalīdz bērniem iemācīties sadarboties gan ar vienaudžiem, gan ar pieaugušajiem.

Rezultāti un secinājumi: Ikdienā sadarbības veicināšanai tiek izmantotas grupu darbs, ekskursijas, pārgājieni, mācību spēles. Aptaujājot skolēnus un intervējot skolotājus tiek secināts, ka ikdienā ļoti maz tiek izmantots grupu darbs, lai gan skolēniem patīk strādāt grupās. Veicot vērojumu tiek secināts, ka lielākā daļa skolēnu savā starpā komunicē, labprāt pavada kopā brīvo laiku un ir draudzīgi savā starpā. Klasēs ir viens vai divi skolēni, kuriem komunicēt ar citiem sagādā grūtības. Katram skolēnam autoritāte ir skolotājs, kuram noteikti ir jāpiedalās mācību procesā un ar katru individuāli iepazīstoties. Skolotājiem vajadzētu vairāk uzmanības pievērst sociālajai attīstībai. Bērniem, kuriem ir baiļu sajūta, klasē, kurā skolēni daudz komunicē savā starpā un palīdz viens otram rodas drošības sajūta. Viņi ar laiku iesaistās kopīgās aktivitātēs līdz ar to parādās arī labāki rezultāti mācībās.

Pētījuma saturs: Darbs ir sadalīts trīs nodaļās. Kopējais darba apjoms ir 57 lapaspuses, ieskaitot 1 attēlu, 1 tabulas. Darbam ir 8 pielikumi un izmantoti 33 literatūras avots.

Atslēgas vārdi: Sadarbība, metodes, 2. klase.

Annotation

The author of the work: Nelda Liepajniece

The title of the work: Opportunities of cooperation promotion of pupils in grade 2

The aim of the work: To cognize opportunities of promotion of pupils in grade 2

The problem of the research: Nowadays cooperation is one of the skills that is very important for everybody who learns to cooperate. There are many people in the world with problems in communication. It is very important to learn pupils to work in groups and to discuss together. They will be safer in society. Skills of cooperation they can learn to taking part in discussions. Some kinds of cooperation can observe in lessons at school. Only some teachers use skills of cooperation. At lessons pupils successfully cooperate with classmates and teachers have to help them.

Results and conclusion: Everyday is used group work, excursions, trips, learning games to promote cooperation. From questionnaires and interwies is concluded that group work is not used a lot. After observations is concluded that pupils communicate to each other, they are friendly. There are one or two pupils with problems of communication. Teachers have to make attention to social development. Both girls and boys till age of ten grows similar and they need more physical activities. They need to change activities after ten minutes because they are bored. Pupils who has anxiety in class after activities and communication are safer. After that results at studies are better.

The content of the research: There are three chapters, fifty-seven pages, including one picture, one tables. There are eight appendixes and is used thirty-one literature source.

Keywords: cooperation, methods, class 2

Saturs

Ievads	5
1. Pedagogu un psihologu teorijas par sadarbības veidošanu sākumskolā.....	7
1.1. Skolēnu sadarbības raksturojums	7
1.2. Klases kolektīva sadarbības veicināšanas iespējas.....	8
1.3. Sadarbības veicināšanas iespējas 2. klases skolniekiem	11
2. Pedagoģisko paņēmieni izstrāde 2. klases skolēnu sadarbības veicināšanai	19
2.1. Jaunākā skolas vecuma bērnu fiziskā un emocionālā attīstība.....	19
2.2. Jaunākā skolas vecuma bērna sociālā attīstība	22
2.3. Ieteikumi pedagogam par klases kolektīva sadarbības veicināšanu sākumskolā	24
3. Pētījums par klases kolektīva sadarbības veicināšanas iespējām 2. klases skolēniem	28
3.1. Pētāmās mērķauditorijas apraksts	28
3.2. Pētījuma metožu izvēles pamatojums un apraksts	32
3.3. Pētījuma norises apraksts	32
3.4. Konstatēto rezultātu kvalitatīva un kvantitatīva analīze un interpretācija.....	33
Secinājumi.....	45
Izmantotā literatūra un citu avotu saraksts	47
Pielikums.....	49
1. Pielikums.....	50
2. Pielikums.....	53
3. Pielikums.....	54
4. Pielikums.....	55
5. Pielikums.....	56
6. Pielikums.....	57

Ievads

Mūsdienās sadarbība ir viena no prasmēm, kas jebkurai cilvēkam ir ļoti svarīga, jo cilvēks sadarbībā mācās un apgūst jauno. Bērnam jauno bērībā ir nepieciešams attīstītas sadarbības prasmes, kļūstot pieaugušam, nebūs nekādas problēmas komunicēt ar sabiedrību, apkārtesošajiem cilvēkiem. Mūsdienās, ir diez gan daudz cilvēku, kuriem ir grūti uzsākt sarunu, tāpēc ir nepieciešams bērniem skolā iemācīt strādāt grupās, kopīgi diskutēt, lai pēc tam viņš justos droši sabiedrībā.

Bērns atrodas saskarsmē ar citiem cilvēkiem jau no dzimšanas, pirmā vide, kurā bērnam veidojas savstarpējās attiecības ir ģimene, vēlāk pirmsskolas izglītības iestādē pēc tam skolā, kur bērns nonāk saskarsmē ar pieaugušajiem un citiem bērniem, līdz ar to ir jāmācās veidot savstarpējās attiecības. Tieši pirmsskolā un vēlāk skolā, sāk veidoties cilvēka prasmes sazināties un sadarboties ar citiem, mēs mācāmies būt pieklājīgi, saprotoši pret citas personas uzskatiem, dzīves veidu, kultūru. Sadarbības prasmes nevar iemācīt, tās var apgūt, tikai pašam iesaistoties darbībā, kopā ar citiem cilvēkiem mācoties spriest, diskutēt, radīt idejas, pieņemt lēmumus.

Sociālās prasmes kļūst būtiskas gan personīgajā dzīvē, gan karjeras izvēlē. Skolēnu iekļaušanās skolas vidē un sabiedrībā vienmēr ir bijusi nozīmīga problēma gan skolotājiem, gan vecākiem, protams, arī pašiem skolēniem. Tādēļ sociālo prasmju apguve ir svarīgs nosacījums katra skolēna izaugsmei un turpmākajai dzīvei.

Sadarbojoties ar vienaudžiem, bērns veiksmīgi socializējas, lai tā kļūtu īpaši veiksmīga pedagogiem ir jāpalīdz bērniem iemācīties sadarboties gan ar vienaudžiem, gan ar pieaugušajiem. Mācoties kopā, skolēni apgūst mācīšanās darbību, kurā viņiem veidojas pieredze strādāt kopā, kļūt izpalīdzīgiem, atsaucīgiem, apgūt sadarbības un organizatoriskā darba prasmes stundās un ārpus tām. Mācību darba organizācija var palīdzēt skolēnos attīstīt prasmes sadarboties vienam ar otru. Sadarbības prasmju attīstība ir vērojama ļoti daudzās mācību stundās, piemēram, latviešu valodā, sportā, sociālajās zinībās,

Skolēnu savstarpējā sadarbība ir dabiska, un viņi meklē draugus vienaudžu vidē. Draudzīgas savstarpējās attiecības ir viens no svarīgākajiem nosacījumiem, lai skolēns ietu ar prieku uz skolu.

Iemācīties sadarboties ir viens no nosacījumiem, lai skolēni spētu savstarpēji sadarboties jaunos apstākļos. Tāpēc sadarbība ir ļoti būtiska pedagoģiskā procesā, pamatprasību jebkuras mācību stundas organizēšanā.

Pētījuma mērķis – izziņāt sadarbības veicināšanas iespējas 2. klases skolēniem.

Hipotēze - 2. klases skolēnu sadarbības prasmju veicināšana būs sekmīga, ja klases audzinātājs izmanto:

- grupu darbu;
- kopīgu laiku pavadīšanu ārpus skolas (ekskursijas, pārgājieni, pasākumi, klases vakari)
- sadarbības spēles - uzticības spēles, komunikāciju spēles, svinību spēles.

Pētījuma uzdevumi :

1. Analizēt pedagogu un psihologu teorijas par sadarbības veidošanu.
2. Veikt analīzi par bērnu attīstības likumsakarībām jaunākajā skolas vecumā.
3. Veikt pētījumu par sadarbības veicināšanas iespējām 2. klases skolēniem.
4. Sniegt ieteikumus pedagogiem par sadarbības veicināšanas iespējām 2. klases skolēniem.

Pētījuma objekts – pedagoģiskais process sākumskolā.

Pētījuma priekšmets – skolēnu sadarbība.

Pētījumu metode – literatūras analīze.

Empīriskā metode :

1. skolēnu uzvedības novērošana;
2. pedagoģiskā izmēģinājumdarbība.

Pētījuma bāze – Talsu x pamatskola, Rīgas x sākumskola, Pūņu x pamatskola, Jaunmārupes x pamatskola, anketējot 101 respondentu un intervējot 4 pedagogus.

Pētījuma periods – Pētījums tika veikts no 2016. gada 1. februāra līdz 2016. gada 1. jūnijam un 2017. gada 1. aprīļa līdz 1. maijam.

Pētījuma struktūra – ievads divās daļās, secinājumi, literatūras un citu avotu saraksts.

1. Pedagogu un psihologu teorijas par sadarbības veidošanu sākumskolā.

1.1. Skolēnu sadarbības raksturojums

Tiek noteikt, ka „sadarbības prasmes – prasmes kopīgi darboties, savstarpēji saskaņot darbību, vajadzības gadījumā cits citam palīdzot, cits citu atbalstot” (Pedagoģijas terminu skaidrojošā vārdnīca, 2000, 151).

Sadarbība – prasmes kopīgi darboties, savstarpēji saskaņot darbību, vajadzības gadījumā cits citam palīdzot, cits citu atbalstot. Sadarbība veidojas, pamatojoties uz iesaistīto personu kopīgiem mērķiem, kopīgu darbību mērķu sasniegšanai, apzinoties katra sadarbības dalībnieka atbildību.¹

„Mācīties sadarboties – izglītības satura apguves process, kas paredz darbu nelielās patstāvīgi strādājošās grupās, pamatojoties uz dalībnieku sadarbību. Grupas dalībnieki ir ar dažādām zināšanām un spējām, viņi mācās cits no cita, organizē savu darbību ar dialogiem, apmainās ar idejām un informāciju” (Skujīņa, 2000,56).

„Cilvēku mijiedarbības procesu mēs saprotam kā saskarsmi, sadarbību. Tajā gan atklājas cilvēku attiecības, gan tieši sadarbojoties šīs attiecības veidojas. Šinī procesā izpaužas cilvēku individualitāte, notiek tās attīstība”, uzsver krievu pedagogs (Голубев, 2001, 179).

I. A. Zimnaja skaidro, ka „sadarbība, tā ir humānistiska ideja kopējai attīstošai bērnu un pieaugušo darbībai, apvienotai ar izpratni un analizēšanu par šīs sadarbības rezultātiem. Šīs sadarbības nozīme mācību procesa organizēšanā ir tik liela, ka pastāv tendence uzskatīt visu pedagoģisko procesu kā sadarbības pedagoģiju” (Zimnaja, 2000, 23).

L.Grigule apgalvo, ka „Mācīšanās sadarbībā jeb kooperatīvā mācīšanās dod iespēju skolēniem un pedagogiem mācīties kopā. Kooperatīvā mācīšanās metode pieņem, ka sabiedrība ir viena no prasmēm, kas katram sabiedrības loceklim ir ļoti nepieciešama – pieaugušajam jāstrādā grupās, kolektīvi jāpieņem lēmumi, jārisina dažādas situācijas. Cilvēki sadarbībā vislabāk mācās un apgūst jauno, īpaši bērni: viņi labāk saprot „savā” valodā skaidro cits citam dažādas idejas, arī labāk saprot viena otra uzdotos jautājumus” (Grigule, 1999,68).

A. Špona apgalvo, ka „sociālajā attīstībā sadarbība uzskatāma par pamatlīdzekli audzināšanā. Sadarbība nav iedomājama bez saskarsmes- prasmes apmainīties domām, uzskatiem, kas izteikties mutiski vai rakstiski, prasmēm aizstāvēt savu viedokli, uz klausīt un pieņemt zināšanai citu viedokļus, pieņemt lēmumus, realizēt tos, novērtēt procesus un

¹ http://visc.gov.lv/audzinasana/dokumenti/metmat/soc_ped_skola.pdf

rezultātus. Līdz ar to mūsdienās audzināšanā, mācību procesā sadarbība kļūst ļoti nepieciešama” (Špona, 2006,145).

A. Baldiņš saka, ka “ sadarbības” kā jēdziena tulkojums ir dažāds, taču tajās ir ietverti:

- kopīgi mērķi visām sadarbības procesā iesaistītajām pusēm- subjektiem;
- kopīga darbība šo mērķu sasniegšanai;
- atbildības apzināšanās un tās vienlaicīga sadale starp subjektiem” (Baldiņš ., Raževa. 2001, 81)

Krievijas psiholoģe I. Ulmanska izšķir trīs sadarbības modeļus:

1. Katrs grupas loceklis dara savu darbu neatkarīgi no citiem (protams, šis darbs vērsts uz kopīgu mērķi).
2. Katrs dalībnieks ir iesaistīts kopīgā uzdevuma izpildes ķēdē. Cilvēki darbojas saistīti, noteiktā secībā, kad viena darbība ir atkarīga no otra paveiktā.
3. Katra grupas locekļa vienlaicīga sadarbība ar pārējiem, risinot kopējo uzdevumu, - Komanda. (Dubkēvičs, 2002)

Sadarbības prasmes var tikai un vienīgi attīstīt caur saskarsmi ar citiem cilvēkiem. Sadarbojoties, skolēni mācās viens no otra, ieklausās viens otrā un arī palīdz viens otram, to var iemācīt strādājot grupās, apmainoties ar domām, mācoties vienam no otra.

1.2. Klases kolektīva sadarbības veicināšanas iespējas

„Sadarbības procesā starp grupu veidojas sociālas saites, kas pārvērš sākotnējo indivīdu kopumu grupā - komandā. Klases sadarbības rādītāji ir:

1. savstarpējo simpātiju līmenis starp grupas locekļiem – jo lielāks, ir šis, simpātijas, jo augstāka ir šis, grupas sadarbība;

2. apmierinātība ar piederību grupai – jo vairāki cilvēku grupā ir apmierināti ar piederību tajā, jo augstāka ir šīs grupas sadarbība” uzsver latviešu psiholoģe (Omārova, 2001, 126).

I. Kalniņš uzskata, ka „sadarbojoties grupā vērojams, ka tās biedri burtiski “Viens par visiem, visi par vienu”. Grupā, cilvēki lieto tādas, izteiciens kā „mēs paveicām to darbu”, un līdzīgi, nevis „es to izdarīju”. Runājot par sevi individuāli, grupu locekļi runā par savu

piederību grupai atklāti un saka, ka jūtas piederīgi grupai un domā par grupu tikpat kā par sevi” (Kalniņš,2001).

„Grupai, kuras sadarbība rodas no vēlmes sasniegt kopēju mērķi, ir augsta kolektīvā. Grupa var izdarīt lielu spiedienu uz personu, jo viņi atbalsta, ietekmē personas uzvedību, tāpēc, ka viņi spēj apmierināt personas intereses, vajadzības”, uzsver psihologs (Graham, 2009).

„Sadarbojoties ar klasesbiedriem rodas drošības sajūta, kas ir svarīga katram cilvēkam. Tāda veidā viņš zina, ka nav viens. Šādā veidā arī paceļas cilvēka pašapziņa, kas arī ietekmē viņu turpmāko mācību procesu”. (Orste, 1997,75)

M. Balsons savā grāmatā „Kā izprast klases uzvedību” saka, ka, „Lai veiksmīgi skolēni sadarbotos, klasē skolotājam ir nepieciešams noteikt klases gaisotni atbilstoši skolēnu sociālo un intelektuālo zināšanu līmenim un tam cik cieši saliedēt klasi.” Skolotājam būtu svarīgi iepazīt katru skolēnu un apzināt, ka katrs ir, jo visi skolēni nav vienādi, katrā ir kaut kas savādāks un īpašs. „Viens skolotājs var darīt visu, bet bērniem neko neatļaut, nedot nekādu brīvību.” (Balsons, 1998, 68). Manuprāt, ar šādu attieksmi nevienam skolotājam gan nevajadzētu rīkoties, jo tomēr tie ir bērni, it īpaši jaunākās klases skolēni ir ļoti aktīvi, viņi visu grib izziņāt. Kā jau zināms, jaunākajās klasēs bērni ilgi skolas solā nevar nosēdēt, tāpēc ir nepieciešamas dažādas aktivitātes, kas skolēnus nodarbinātu. Viņiem vajag dot šo brīvību, bet ne tādu brīvību, kuri viss viņam tiek atļauts. „Otrs skolotājs var dot bērniem pilnīgu brīvību un neuzspiest nekādus noteikumus”. Manuprāt, šādam skolotājam arī nevajadzētu strādāt ar šādu attieksmi, jo tad bērni darīs visu, ko viņi gribēs un neklausīs vairs nevienu, līdz ar to pašam skolotājam, kā arī vecākiem būs grūti tik galā ar šādiem skolēniem. „Bet trešais skolotājs iesaista skolniekus kopīgā diskusijā, kopīgi pieņem lēmumus un ciena bērna viedokli.” Manuprāt, tieši šādam skolotājam vajag būt, jo bērni ir nodarbināti, viņi var izteikt savas domas, uzklaut citu un cienīt savu un citu viedokli un iepazīt viens otru tuvāk. Viņi izrāda savu atsaucību, mācās sadarboties un palīdzēt saviem klasesbiedriem. Sociālais klimats, ko katrs, no šiem skolotājiem rada ir katrs savādāks, bet tas ir pats galvenais, kas nosaka sadarbības pakāpi.

„Klasei nebūs iespējams sadarboties, ja skolotāji grupēs skolēnus pēc viņu zināšanām, atzīmēm, veidos programmas, kas veicina norobežošanu vienam no otra, dibināt īpašas klases vai skolas atpalikušiem, vai pretēji, talantīgiem bērniem, klasē realizē atšķirīgus mācību plānus. Skolēniem vajag iemācīt apzināties, ka visi bērni nav vienādi, katrs ir savādāks, bet tomēr katrs ir ar kaut ko īpašs. Tāpēc nevajadzētu bērnu kaut kādā īpašā veidā

grupēt, jo ir svarīgi, lai bērni saprot, ka cilvēki ir dažādi”, uzsver angļu psihologs (Balsons, 1998, 80).

Pēc R. Un D. Džonsonu (1993), Panitz (2001) pētījumiem, ir secināts, ka tiem skolēniem, kuri mācās sadarbojoties, salīdzinot ar tiem, kuri mācās sacensības apstākļos vai individuāli, ir:

- lielāks informācijas apjoms atmiņā,
- lielāks sociālais atbalsts,
- augstāks pašvērtējums,
- mērķtiecīgāka uzvedība,
- lielāka motivācija,
- labāka attieksme pret skolu, pedagogu, mācību priekšmetu un mācīšanos.

Pedagoģe I. Orste apgalvo, ka ”mācību procesa būtība prasa, lai bērnam būtu attīstīta prasme sazināties, uztvert un nodot tālāk informāciju, iesaistīties un piedalīties kopīgā darbā, uzturēt draudzīgas attiecības ar klasesbiedriem un sadarboties ar skolotāju, tas ir, nodrošināt subjekta – subjekta attiecības, kuru pamatā savukārt ir labi attīstītas komunikatīvās prasmes. Mācot skolēniem sadarboties ir nepieciešams iemācīt viņiem strādāt vienaudžu grupā, radīt stundā savstarpējas uzticības atmosfēru, iemācīt bērnus cienīt un novērtēt cita cilvēka nostāju, izteikt savu viedokli, iesaistoties dialogā, neaizvainojot otru cilvēku” (Orste, 1996, 85).

I. Grigule uzsver, ka „liekot skolēniem strādāt pārsvarā individuāli, salīdzinoši vairāk tiek respektētas katra audzēkņa personīgās iespējas, bet noteicoša loma audzēkņa sekmju attīstībā (izvēloties gan uzdevuma saturu, gan grūtības pakāpi) ir pedagogam. Tomēr skolēniem ir liegta iespēja mācību procesā dalīties savā pieredzē un saņemt informāciju no klasesbiedriem. Tas nozīmē, ka audzēkņi darbojas individuāli, lai sasniegtu nepieciešamo rezultātu. Šī individuālā pieeja, kas nav saistīta ar citu audzēkņu darbību, tiek virzīti pievērst uzmanību tikai savam darbam un novērtēt tikai savas pūles un sasniegumus. Tādejādi netiek veicināta sadarbības prasmju veidošanās” (Grigule, 1998).

Mācību darbu vēlams virzīt uz sadarbības veicinošu mācīšanos. Sadarbība mācīšanās ir, tāda mācību metode, kurā skolēni strādā kopā mazās grupās, lai sasniegtu kopīgu mērķi. Mērķis var būt problēmas risināšana, kāda jautājuma izpēte, kas ir tieši saistīta ar tematu, kuru bērni attiecīgajā laikā apgūst. K.B. Volša iedala dažas uz sadarbību balstītas mācīšanās vadlīnijas:

- skolotājam vēlams pārliecināties, ka bērni mācās viendabīgās, sadarbīgās grupās visā darba laikā vienas tēmas ietvaros;
- skolotājam vēlams dot bērniem laiku kopīgi plānot, jāmāca “ prātu vētras” stratēģijas un ideju apmaiņu;

- skolotājam ieteicams plānot vēlamos sasniegumus dažādās satura jomās ar tādu attīstības amplitūdu, lai nodrošinātu sekmes katram bērnam. (Volša , 156,58)

I. Geiba savā pētījumā uzsver, ka „audzēkņiem, kuri strādā sadarbojoties, novērojamas pozitīvas izmaiņas savstarpējās attiecībās un sociālajās prasmēs. Un tieši sociālās prasmes dod iespēju katram izmantot savu pieredzi un mācīties vienam no otra, kā arī palīdzēt katrā audzēknī attīstīt apziņu, ka viņš var izteikt savu viedokli, veidot savu pašapziņu, savas vērtības un citu cilvēku kā unikālas vērtības apzināšanos; interesi un rūpes vienam pret otru un grupas kopējo darba rezultātu; emocionālas savstarpējās attiecības ar citiem; prasmi sadarbības situācijā uzņemt atbildību par sevi un citiem” (Žemaite, 2003, 23).

“Cilvēks aug, attīstās un veidojas sabiedrībā”. Sabiedrība ir tik svarīgs faktors cilvēka garīgajā attīstībā, ka bez un ārpus sabiedrības cilvēks viens pats nespētu garīgi augt un veidoties. Dzīvojot sabiedrībā, sadarbojoties ar citiem, cilvēks veidojas par personību. (Students, 1998.23)

Lai apgūtu sadarbības un problēmu risināšanas prasmes, cilvēkam vispirms vēlams iepazīt sevi, vēlams būt pietiekami pozitīvam savā pašvērtējumā, kas balstās uz pašcieņu, kā arī jāveido tādi sadarbības paņēmieni, lai nonāktu pie kopīga mērķa, lai kopīgais mērķis tiktu sasniegts. Sadarbības prasmes varam tikai, un vienīgi attīstīt caur saskarsmi ar citiem cilvēkiem.

1.3. Sadarbības veicināšanas iespējas 2. klases skolniekiem

Tiek noteikts, ka „mācību metode ir skolotāja un skolēnu savstarpējas sadarbības paņēmieni kopums, kas nepieciešams noteikta didaktiskā principa vai pedagoģiskās pieejas ietvaros un paredzēts, lai nodrošinātu mācību, audzināšanas un attīstības uzdevumu izpildi mācību procesā un izglītības mērķu sasniegšanu” (Pedagoģijas terminu skaidrojošā vārdnīca, 2000,248).

Metožu izvēli nosaka galvenokārt mācību mērķis, uzdevumi un saturs, tomēr jāņem vērā arī vairāki citi faktori: mācību motivācijas līmenis, saturs un prasību apjoms, skolēnu sagatavotība – iepriekšējās mācību prasmes, skolēnu vecums, skolēnu aktivitāte, interese, attiecības starp skolēnu un skolotāju, materiāli tehniskās iespējas, mācību telpas, skolēnu skaits klasē u.c. Izvēli nosaka arī skolotāja sagatavotība, vērtīborientācija un izpratne par vienas vai otras metodes efektivitāti.

Kā viens no sadarbības veicināšanas iespējām skolā ir **grupu darbs**. Grupu darbu var izmantot arī jaunākajās klasēs. „Ja grupu darbu sāk izmantot jau agrāk, jo vieglāk, skolēniem

ir darboties vecākajās klasēs un būs arī gatavi veikt sarežģītākus uzdevumus. Izmantojot grupu darbu, labu rezultātu sasniegšanu nodrošinās saskarsme ar pārējiem klasesbiedriem”, uzskata latviešu pedagoģe (Orste, 1997, 156). Grupu darbs veicina arī savstarpēji pozitīvu attiecību veidošanos, spēju iejusties, līdzpārdzīvot, priecāties par savu un klasesbiedru veiksmi (Špona, 2006, 38). Strādājot grupā, aktīvākie skolēni ar labām organizatoram dotībām var vadīt grupu darbu, savukārt skolēni, kuri ir klusi, lēnāki, ir spēja sevi apliecināt, parādīt savas zināšanas situācijās, kad nerodas nepatīkamas izjūtas, baidoties no plašas auditorijas vai skolotāja. Tā ir liela iespēja skolēniem palīdzēt runātīgākiem, drošākiem un kļūt drosmīgākiem. Lai grupa gūtu maksimālus panākumus, grupai ir jāastāv no skolēniem, kuriem ir dažādas spējas. (Fader, 1990, 58).

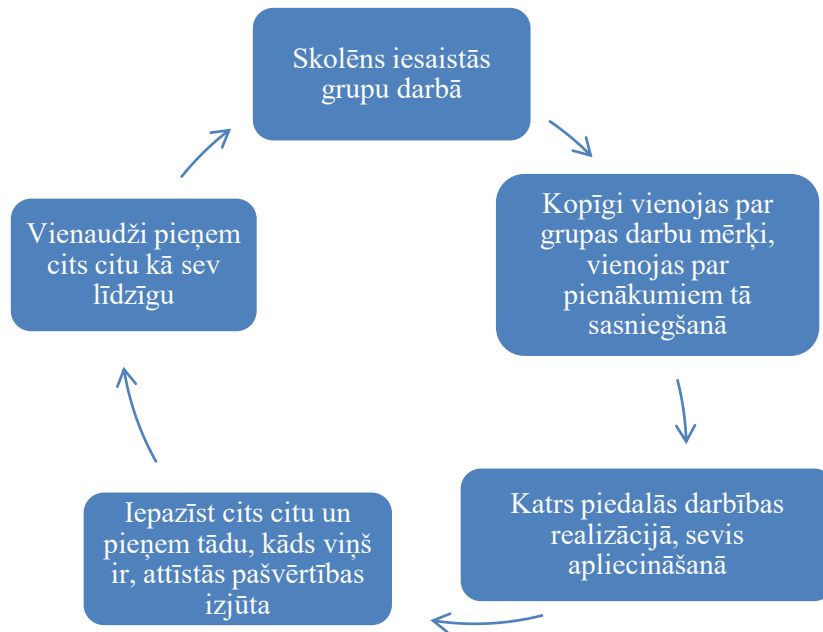
„Mazākais dalībnieku skaits grupā ir 2, kurš ir grupu darbu paveids- pāru darbs. Lielākais skaits grupā 9. Vairumā gadījumu ieteicamākais audzēkņu skaits ir trīs līdz pieci. Grupām ieteicams būt dažādām, pēc skolēnu zināšanām, dzimumu, mācīšanās stila, saskarsmes spējām utt. Atkarībā no uzdevuma veida un audzēkņu pieredzes, audzēkņus var sadalīt brīvprātīgās, “ netīšās” vai “ tīšās” grupās”, apgalvo psiholoģe (Grigule, 1998, 80).

Uzsākot grupu darbu, nozīmīgi ir skolēnus iepazīstināt vai ar skolēniem kopā izstrādāt grupas darba noteikumus, piemēram,:

1. Esi vienmēr ar grupu, neatstāj darbavietu;
2. lūdzu palīdzi citiem grupas biedriem;
3. esi draudzīgs un laipns pret saviem grupas biedriem;
4. izpildi uzticētos pienākumus.

„Grupu darba ir viena no metodēm, kas palīdz mācību darbu humanizēt, jo kad ir grupu darbs skolēns kļūst par aktīvu šī procesa dalībnieku, jo viņam tiek dota izvēles un darbības brīvība, kuru pasniedz nevis skolotājs ar savas personības autoritātes spēku, bet gan grupu darba iekšējā darbība” uzsver latviešu pedagoģijas doktore (Špona, 2006, 86). Grupu darbā skolēniem ir tiesības brīvi izpausties, izteikt savu viedokli un justies brīvi, viņiem tiek dota izvēle. Skolotāja tikai palīdz, ja tas ir nepieciešams, un uzklausa bērnu viedokļus un ciena tos.

Sadarbībā ar saviem klasesbiedriem, cenšoties sasniegt grupas mērķi, aktīvi iesaistoties darbības procesā, viņi atklāj gan savas, gan citu spējas, intereses prasmes. Kopā darbojoties, dejojot, dziedot, cilvēks ierauga savus vienaudžus, skolotājus, novērtē darbībā pats sevi salīdzinājumā ar citiem. Tas dod iespēju regulēt savu uzvedību, paplašinot vajadzības saturu. (skatīt 1. attēlā)

1. Attēls Pašpiedalīšanās grupu darbā (Špona, 2006, 87)

Grupā svarīgi veikt tādu kopīgu darbību, kas:

- palīdz skolēniem iepazīt vienu otru;
- rada prieku un jautrību grupā;
- izprasts pašam sevi un veidot pašvērtējuma prasmes;
- izprast katra pieredzi un pašizjūtu (Špona, 2006,87).

Amerikāņu psihologs I. Johnson uzskata, ka „grupās skolēni vairāk pievēršas darbam un mazāk – blēņām. Viņu domāšana ir kritiskāka, viņi sasniedz labāku mācību priekšmetu integrāciju un labāk to patur atmiņā. Viņiem ir raksturīgāka augstāka pašapziņa un augstāks sasnieguma līmenis. Mācīšanās grupā ir efektīvāka par individuālo mācīšanos” (Johnson, 1990, 87).

Emocijas – prieks, bēdas, skumjas, laime u.c., var ietekmēt grupas dalībnieka turpmāko aktivitāti grupā (Donelson, 2006).

Strādājot grupās galvenā uzmanība vērsta uz kopīga mērķa sasniegšanu. Grupas indivīdi jūtas aizsargāti, lepojas ar piederību grupai. Šīm grupām ir liela loma pusaudžu sociālajā attīstībā. Tā iemāca saskarsmi ar citiem, palīdz meklēt savu identitāti.

Ikviens grupas dalībnieks atrod savu vietu grupā. Grupas dalībnieki atzīst cits citu kā atšķirīgas personības ar individuālām spējām, kas ir svarīgas. Ikviens var

dot savu ieguldījumu grupas darbā. Ieguldījums tiek pozitīvi novērtēts. Ikviens savlaicīgi veic savus pienākumus un īstajā laikā un vietā izpilda vajadzīgo, lai pārējie dalībnieki vislabākajā veidā varētu veikt savus uzdevumus. Dominē augsts izpalīdzīgums un savstarpējā sapratne. Grupā notiek laba komunikācija, personiskās un grupas intereses kļūst vienlīdz svarīgas, grupa darbojas. Grupas dalībnieki paši uzņemas atbildību par turpmāko grupas darbu”, uzskata krievu psihologs (Фопель, 1999,68).

Piedalīšanās grupu darbā ir brīvprātīga:

- Skolēnam ir tiesības atteikties no piedalīšanās grupu darbā. Jebkurš no grupas dalībniekiem to drīkst darīt jebkurā brīdī.
- Dalībniekiem, kuri atteikušies no piedalīšanās intensīvajā grupu darbā, jārada citas mācību iespējas.
- Skolēnam ir tiesības jebkurā laikā ierosināt pārtraukt grupu darbu, ja grupā notiekošais šķiet ētiski nepieņemams.

Tiek noteikts, ka „**kooperatīvā mācīšanās jeb mācīšanās sadarbojoties** ir viens no mācīšanās veidiem grupās, kad darbs tiek plānots un organizēts gan mācību vielas apgūšanai, gan sociālo mērķu sasniegšanai. Tā ir mācīšanās grupās, cieši sadarbojoties to dalībniekiem. Mācīšanās sadarbībā dod iespēju audzēkņiem un pedagogam mācīties kopā. Šāds mācīšanās process nav vienveidīgs. To, attiecīgi plānojot, var pielietot jebkurā klasē, jebkurā mācību priekšmetā un veicot jebkuru uzdevumu. Grupu sastāvs ir dažāds, to nosaka atšķirības starp vecuma grupām, dzimumiem, tautībām, kultūrai un ekonomisko stāvokli, jo viennozīmīgi svarīga loma līdzās mācību saturam tiek piešķirta arī videi” (Prets, 2003,19).

Mācīšanās grupā ir kooperatīvā mācīšanās, ja tiek ievēroti pieci pamatprincipi:

1. Pozitīva savstarpējā atkarība. Visi grupas dalībnieki jūtas vienoti kopējā mērķa sasniegšanai. Ir labvēlīga darba atmosfēra. Pozitīvu savstarpējo atkarību pedagogs var nodrošināt ar konkrētām lomām, noteiktiem uzdevumiem, grupas identitāti, vienu materiālu komplektu visai grupai.
2. Individuālā atbildība. Katrs grupas dalībnieks ir atbildīgs par mērķa sasniegšanu. Tiešā saskarsme. Grupas dalībnieki atrodas tik tuvu, ka var redzēt, dzirdēt un sarunāties viens ar otru. Tiek attīstītas arī neverbālās prasmes.
3. Sociālo prasmju apguve. Sadarbības prasmes, piem., iedrošināšana, paskaidrošana, izpratnes pārbaudīšana, sekmē efektīvu grupu darbu.

4. Vērtēšana. Grupas dalībnieki vērtē sadarbībā gūtos sasniegumus un grupas darba procesu.

5. Skolēni pārdomā un analizē kā notikusi sadarbība. Atšķirībā no tradicionālajām klasēm, kooperatīvi mācoties, tiek vērtēti gan mācību rezultāti, gan tai skaitā sociālās prasmes (grupas darba process un devums kopējā uzdevuma risināšanā). Vērtēšanā tiek iesaistīti arī paši skolēni. (Grigules, 1998, 20)

L. Grigule uzskata, ka „Kooperatīvā mācīšanās sekmīgi tiek īstenota, ja:

- mācīšanās vide paredz grupas dalībnieku tiešu saskarsmi,
- ir pieejami nepieciešamie materiāli, un tos var brīvi izvēlēties,
- grupas lielums ir 2- 5 cilvēki,
- grupas sastāvs pārsvarā ir dažāds,
- grupas strādā kopā stundu, pāris stundas, visu semestri vai visu gadu”(Grigules, 1998, 22).

Tiek noteikts, ka „**diskusija** ir interaktīva darbība grupā, kuras gaitā dalībnieki kopīgi noskaidro kādu viņiem svarīgu jautājumu. Diskusijas laikā cilvēki kopīgi mēģina atrast atbildes uz viņiem būtiskiem jautājumiem vai meklēt risinājumus problēmām, uzsverot dažādus faktus, pieņēmumus, pieredzi” (Rubana, 2000, 112).

Mācīšana ar diskusijas metodi īpaši veiksmīga ir tad , kurā skolēni mācās ne tikai no skolotāja, bet arī cits no cita.

Diskusijas priekšrocības:

- katram dalībniekam tiek dota iespēja piedalīties, būt ieinteresētāms un iesaistītam;
- var izmantot katra individuālās spējas, zināšanas un pieredzi;
- pareizi plānota un organizēta grupu diskusija var motivēt mācībām;
- skolotājs var gūt ieskatu par to, ko skolēni iemācījušies, kāda ir katra pārlicība, par ko šaubās. (Skatkins ,1995, 113)

Tiek noteikts, ka ”**dialogs** ir kāda temata, jautājuma apspriešana pāros. Dialogs nav vienkārša sarunāšanās, bet aktivitāte, virzīta uz atklājumu, jaunu izpratni, kas veicina zināšanu apguvi kā arī attīsta prasmi cienīt citu viedokli. Caur dialogiem notiek sadarbība pāros. Skolēnam jāsadarbojas ar otru, jāmēģina ieklausīties, kā arī otram jāamēģina saklausīt-tā tad tā veicot sadarbību” (Skukina, 1998, 82).

Kā nākamo sadarbības veicināšanas veids - spēlēt dažādas **spēles**, kurās ir nepieciešams sadarboties.

I. Kalniņš Spēli raksturot kā:

- brīvprātīgu, neuzspiestu darbību, kas notiek atbilstoši brīvi izvēlētiem, bet obligāti nepieciešamiem noteikumiem;
- darbību kopumu, ko parasti veic ar iepriekšēju nodomu, lai sasniegtu kādu mērķi; ar īpašiem paņēmieniem un noteikumiem saistītu vai aktīvi situatīvu darbību, kurai ir atbilstošs, stimulējošs raksturs.

„Viena no sadarbības spēlēm ir **iepazīšanās spēles** it īpaši, ja klasē ir ieradies kāds jauniešs. Klasesbiedri viens otru ar sevi iepazīstina. Galvenais uzdevums ir savstarpēji iepazīstināt grupas dalībniekus tā, lai viņi atcerētos viens otra vārdu, iepazītu viens otru personiskāk. Izmantojot iepazīšanās spēles, grupas dalībniekiem ir iespēja ātrāk atrast savu vietu grupā un izjust kopības sajūtu. Izmantojot spēles, kas atklāj skolēna iekšējo pasauli, ir jārespektē skolēna gatavība runāt vai nerunāt par to” uzsver latviešu pedagogs (Kalniņš, 2001, 56).

Komunikācijas spēles. „Komunikāciju spēles attīsta kā vārdisko, tā nevārdisko (ķermenis kustības) valodu. Tās ļauj izprast, cik labi mēs varam pateikt klasesbiedriem to, ko vēlamies, māca uzklaut cita klasesbiedra viedokli un savstarpēji saprasties. Komunikācijas spēles ieteicams izmantot kā nākamo soli pēc iepazīšanās spēlēm, kā arī visā tālākajā grupas pastāvēšanas laikā” (Kalniņš, 2001,57).

Komandas veidošanas spēles. Фопель.К uzskata, ka „šīs spēles ir ārkārtīgi svarīgas, lai izveidotu labi darbojošos grupu. Komandas veidošanas spēles, liekot kopīgi darboties, lai sasniegtu rezultātu, satuvina grupu, ne tikai uzsverot individuālo "es", bet uzklaut arī citu viedokli. Šo spēļu mērķis ir likt domāt par kopīgajām vajadzībām un kopīgi sasniedzamajiem mērķiem. Šīs spēles liek rūpīgi pārdomāt, vai komanda ir gatava, kādu spēli izmantot. Tāpat ir svarīgi, ka šo procesu skolotājs vēro no malas kā neatkarīgais novērotājs. Komandu veidojošajās spēlēs ir jāreķinās ar to, ka komanda ne vienmēr būs uzvarētājās lomā, uzdevums var būt arī neatrisināms. Taču, tas nozīmē tikai to, ka komandai ir uz ko tiekties” (Фопель, 2002).

„Uzticības veidošanās spēles. Spēļu galvenais uzdevums ir veicināt grupas dalībnieku savstarpējo uzticību. Uzticēšanās uzdevumi attīsta atbildību par sevi un citiem. Nekādā gadījumā uzticības spēles nevajag uztaisīt par sacensībām un nevajag nevienu piespiest spēlēt šo, ja to pats skolnieks nevēlas” (Kalniņš, 2001,57).

Šīs spēles nevajadzētu izmantot mācību gadu sākumā, kad cilvēki vēl nav iepazīnuši cits citu. Jāievēro pakāpenība, jo katram no mums ir jādod laiks atvērties, parādīt sevi, savu uzdrīkstēšanos, un tas nebūt nav izdarāms grupā, kur nejūtas droši. Skolotājam ir ļoti svarīgi

vispirms radīt drošu atmosfēru grupā. Klasē nevajadzētu noskaidrot, kurš ir stiprākais, gudrākais un labākais grupā. Ja ir redzams, ka klasē veidojas šādas tendences, labāk pagaidīt ar šo uzdevumu pildīšanu, atlikt uz vēlāku laiku, kad visi jau būs sadalījuši savas lomas, atraduši vietu grupā. Uzticēšanās uzdevumi attīsta atbildību par sevi un citiem.

A.Špona uzskata, ka „klases audzinātājam būtu nepieciešams organizēt dažādas **klases ekskursijas**, kas arī kaut ko bērniem iemācītu:

- Apzināt sevi kolektīvā un izprast klasesbiedrus dažādās situācijās;
- Pilnveidot labas saskarsmes iemaņas un rūpes par citiem;
- Attīstīt prasmi uzņemties atbildību.

Ekskursijas laikā skolotājam vajadzētu ierosināt dažādas spēles, kur piedalītos visa klase ieskaitot klases audzinātāju, jo pēc autores pieredzes tieši spēlējot spēles ekskursijas laikā, klase jūtas vairāk vienota un mācās sadarboties viens ar otru.” „Ja skolotājas mērķis ir ekskursijas laikā pēc iespējas vairāk veicināt klases sadarbību, tad skolotājam vajadzētu izvēlēties, tādas vietas, piemēram, sporta takas, kurās ir nepieciešama klases palīdzība, sadarbība, lai varētu izpildīt uzdotos uzdevumus, bet tikai atbilstoši noteiktam vecumam (otrajai klasei)” (Špona, 2006, 47).

Didaktiskā spēle tiek uzskatīta par variatīvu situētu didaktisku uzdevumu, kura saturs un raksturs ir apspēlēts ar formas palīdzību un kurš paredz skolēna brīvu radošu darbību.

Spēles var pildīt vairākas funkcijas: kognitīvo funkciju, darbības funkciju, izklaidējošo funkciju, kā arī sociālo funkciju. Sociālā funkcija realizējas spēlē tādā veidā, ka spēle palīdz attīstīt sadarbības prasmes, veidot iecietīgu attieksmi pret citiem tās dalībniekiem. (Rubana, 2000, 112)

Lai skolās varētu veicināt sadarbības prasmes, skolotājam vajadzētu būt ļoti radošai un stundās izmantot ne tikai individuālo darbu, bet stundas veidot tā un izvēlēties tādas metodes, lai tajās veicinātu sadarbības prasmes skolēnos. Izvēli nosaka arī skolotāja sagatavotība, vērtīborientācija un izpratne par vienas vai otras metodes efektivitāti. Mācību stundās būtu nepieciešams izmantot, piemēram, grupu darbu, pāru darbu, spēles, biežāk nekā vienu reizi mēnesī un noteikti katrā mācību stundā.

Secinājumi par 1. nodaļu

1. Autore secina, ka sadarbība ir prasmes kopīgi darboties, savstarpēji saskaņot darbību, vajadzības gadījumā cits citam palīdzot, cits citu atbalstot.

2. Ja klasē vai grupā cilvēki būs vairāk apmierināti ar saviem klasesbiedriem, tad arī skolēniem būs vieglāk sadarboties savā starpā.
3. Grupu darbā ir svarīgi veikt tādās darbības kopā, kas palīdz skolēnam iepazīt vienu otru, skolēniem, tas rada prieku, jautrību grupā, viņš var izprast pats sevi un veidot pašvērtējuma prasmes.
4. Bērni, kuriem ir baiļu sajūta, mācoties klasē, kurā bieži tiek veicinātas sadarbības prasmes, ar laiku rodas drošības sajūta, kļūst atvērta. Šie skolēni vairāk iesaistās kopīgās aktivitātēs līdz ar to arī parādās labāki rezultāti mācībās.
5. Autore secina, ka mūsdienās viena no visbiežāk izmantotākajām sadarbības veicināšanas iespējām ir grupu darbs, kur starp klasesbiedriem veidojas pozitīvas attiecības un tādā veidā viņi arī iepazīst cits citu.
6. Emocijas var ietekmēt grupas dalībnieka turpmāki aktivitāti grupu darbā.
7. Svarīgi ir spēlēt dažādas sadarbības spēles, jo tas ļauj skolēniem iepazīt savus klasesbiedrus dažādās situācijās un veicina prasmi sadarboties. Vislabāk mācību procesā būtu izmantot komunikācijas, iepazīšanās, komandas veidošanas spēles un uzticības spēles.
8. Spēles būtu nepieciešams spēlēt arī ekskursijās vai pārgājienos, jo skolēni atrodas citā vidē, ārpus skolas, līdz ar to skolēni uzvedas savādāk, tāpēc gan skolotājam, gan skolēniem ir iespēja vairāk uzzināt par saviem klasesbiedriem. Skolēni kļūst atvērta un drošāki.
9. Mācīšana ar diskusijas metodi īpaši veiksmīgi rada tādu sociālo kontekstu, kurā skolēni mācās ne tikai no skolotāja, bet arī cits no cita.
10. Kooperatīvā mācīšanās jeb mācīšanās sadarbojoties ir viens no mācīšanās veidiem grupās, kad darbs tiek plānots un organizēts gan akadēmisko, gan sociālo mērķu sasniegšanai.
11. Mācīšanās sadarbībā dod iespēju audzēkņiem un pedagogam mācīties kopā. Šāds mācīšanās process nav vienveidīgs. To, attiecīgi plānojot, var pielietot jebkurā klasē, jebkurā mācību priekšmetā un veicot jebkuru uzdevumu.

2.Pedagoģisko paņēmienu izstrāde 2. klases skolēnu sadarbības veicināšanai

2.1. Jaunākā skolas vecuma bērnu fiziskā un emocionālā attīstība

2.1.1. Fiziskā attīstība

„Jaunākajā skolas vecumā, bērniem skelets aug garumā, gan kļūst apjomīgāks. Tāpēc bieži vien var gadīties dzirdēt, kad bērni sūdzas par kaulu sāpēm un to tirpšanu. Ja šādi notiek, tad vecākiem un bērniem nevajadzētu satraukties un domāt, ka tā ir kāda patoloģija. Šajā vecumā tā ir raksturīga pazīme. Arī pastiprināta piena zobu izkrišana un patstāvīga zobu augšana ir šī vecuma raksturīga pazīme un noteikti ir ne tikai fiziska vai anatomiska parādība, bet atstāj iespaidu gan uz personību, gan sociālo attīstību” uzskata latviešu psiholoģe (Šteinberga,2013, 113).

„Šajā periodā lielie muskuļi ir labāk attīstīti nekā sīkā muskulatūra, tāpēc bērni var ātrāk piegurt, ja jāpiepūlē rokas pirksti precīzās kustībās. Redzes sajūtas fizioloģiskās sistēmas attīstība pilnībā beidzas 8 gadu vecumā, tāpēc bērniem nevajadzētu ilgstoši lasīt, sēdēt pie datora vai skatīties televizoru, jo tā var kaitēt bērna acīm” (Svence, 1999,56).

„Meitenes un zēni līdz 10 gadu vecumam aug apmēram vienādā ātrumā. Zēni mēdz būt nedaudz muskuļotāki, bet meitenēm ir vairāk tauku. Tāpēc bērniem būtu nepieciešams vairāk attīstīt savas fiziskās dotības, vairāk kustēties. Tāpēc bērniem ik pēc 10 minūtēm būtu nepieciešams mainīt aktivitāti”(Svence, 1999, 56).

G. Svence Fizisko attīstību raksturo:

- Noturīga svara un garuma palielināšanās;
- Noturīga fiziskā spēka palielināšanās gan zēniem, gan meitenēm;
- Vispusīgāka sava ķermeņa daļu izmantošana;
- Kustību pilnveidošanās;
- Pamat kustības dažādošanās, bet tā parasti vēl netiek kombinēta ar citām darbībām (Svence, 1999, 56).

Lielo aktivitāšu un nemierīguma dēļ sākumskolas bērniem ir daudz traumu, jo bērni pārāk paļaujas uz savām prasmēm un ir spontāni, neapreķināmi, vēl nepilnīgāk ir attīstīta paškontrolle. Bērniem iesaka vairāk kustēties attīstīt fiziskās dotības, taču kontrolējot bērnus.

Zēni vecumā no 6 līdz 9 gadiem un meitenes vecumā no 6 līdz 8 gadiem labprāt piedalās fiziskajās aktivitātēs. Būtiskākais uzdevums šajā vecumā ir sekmēt daudzveidīgu kustību apguvi un vispusīgu fizisko attīstību un emocionālo attīstību. Šajā vecumposmā nozīmīgas ir skolēna ikdienas fiziskās aktivitātes.

2.1.2. Emocionālā attīstība

A. Špona uzksata, ka „skolas sākums ir emocionāli saspringts brīdis visiem bērniem, neatkarīgi no tā vai viņi to ārēji izrāda vai nē. Tā izpausmes var būt gan kaprīzes, gan agresivitāte, raudulība, miega traucējumi u.c. Bērnam normāli adaptējoties skolas vidē, šiem simptomiem būtu jāizzūd 1,5 – 2 mēnešu laikā, ja šajā laikā tie neizzūd, tad ir jāmeklē speciālista palīdzība, lai noskaidrotu, kāpēc tā notiek” (Špona, 2006, 84).

Bērna adaptācijai skolā nosacīti var izdalīt trīs fāzes:

- Pirmajā bērnam jaunajā sociālajā vidē jāmēģina izprast, kādi noteikumi ir šajā vidē un kā tiem var piemēroties;
- nākamajā – individualizācijas fāzē bērns jau cenšas izdalīties šajā vidē, parādīt sevi – „piemēram., ko Es māku, kas Man ir, ko Es varu izdarīt!
- adaptācijas noslēguma jeb integrācijas fāzē norit savas vietas ieņemšana grupā.

(Psihologija vidusskolai, 1999, 76)

A. Špona skaidro, ka „jaunāko klašu skolēni ir ļoti emocionāli. Emocionalitāte izpaužas:

1. Jaunāko klašu skolēnu uztvere, vērošana, iztēle, garīgā darbība parasti ir emocionāli neatsēta.
2. Īpaši 1. un 2. klases skolēni neprot apvaldīt savas jūtas, kontrolēt to ārējo izpausmi, bērni ir ļoti tieši un atklāti prieka, bēdu, skumju, baiļu, apmierinājuma un neapmierinājuma izpausmē.
3. Jaunāko klašu skolēniem piemīt liela emocionāla nepastāvība, biežas garastāvokļa maiņas, īslaicīga un brāzmaina prieka, bēdu, dusmu, baiļu izpausmes.

Bērnam parādās interese par lietu uzbūvi, kā tās apgūt un pielāgot, kā mācīties un kā veikt darbu. Vecāki, kuri dod savu atbalstu bērna interesei par tehnisko jaunradi un praktisko spēju attīstību, veidot, attīstīt prasmes, intelektu un fizisko veiklību. Tādā veidā viņš atdarina kādu noteiktu profesijas pārstāvi. Veidojas īpašības, kas nepieciešamas sociālā darba pieredzes apgūšanai” (Špona, 2006 87).

Biežākās problēmas, kuras traucē bērnam iedzīvoties skolā:

- var nebūt pietiekami attīstīta kognitīvā sfēra, lai nodrošinātu bērna spēju saprast un uztvert mācību materiālu, piemēram, var būt nepietiekami attīstīta domāšana,
- turpina dominēt netīšie procesi, vispirms jau atmiņa, uzmanība, (šāds bērns atceras to, kas ir spilgtāks, bet ne to, ko vajadzētu iegaumēt, uztvert mācību procesā),
- reizēm bērni uzmanību spēj koncentrēt tikai 10 – 15 min.

Tas, ko šāds bērns darīs pārējā mācību stundas laikā, ir atkarīgs no skolotāja meistarības, jo izziņas interese ir nenoturīga. Lielākā bērnu daļa savu emocionālo enerģiju šajā vecumā virza uz attiecībām ar vienaudžiem, radošām darbībām. Tie attiecību modeļi, kas ir radušies pamatskolas laikā var atstāt lielāku ietekmi uz pusaudža un pieaugušā dzīvi nekā šajā periodā notikusī kognitīvā attīstība.

Motivācijas trūkums šajā vecumā var būt saistīts ar depresiju. Sociāli neapmierinātie bērni ir agresīvi, huligāniski, viņi ir mazāk izpalīdzīgi un pretimnākoši (turas opozīcijā). Šie bērni var būt agresīvi un neapmierināti pusaudža gados, kā arī vēlāk viņiem var rasties traucējumi pieaugušā dzīvē.

Neapmierinātie bērni biežāk kā citi citu cilvēku uzvedību interpretē kā naidīgu vai sevi apdraudošu. Stress, kas rodas nelabvēlīgā vidē, ir viens no faktoriem, kāpēc bērniem ir sliktākas sekmes skolā.²

Psihologs E.H.Ēriksons raksturo šo vecumposmu ar darba prieku. Ja bērnam šai laikā netiek dota iespēja identificēties caur darbu viņam var sākt veidoties mazvērtības sajūta, kas nākošajā vecuma posmā izpaudīsies kā neuzticēšanās saviem panākumiem - sastingums. (Vecgrāve, 2007, 240)

Skolas sākums ir emocionāli saspringts brīdis visiem bērniem, neatkarīgi no tā vai viņi to ārēji izrāda vai nē. Adaptācijas nemiers var izpausties gan kā kaprīzes, gan raudulība, miega traucējumi, kā arī agresivitāte u.c. Šajā laikā bērns sāk apzināties savus emocionālos pārdzīvojumus. Sākumskolas vecumā, pateicoties pārdzīvojuma vispārinājumam, pārdzīvojumi priekš bērna iegūst jaunu nozīmi. Starp tiem tiek veidotas saites un ir iespējama pat cīņa starp pārdzīvojumiem. Tā rezultātā rodas bērna iekšējā emocionālā dzīve, kas var nebūt ekvivalenta ar bērna ārējo, redzamo dzīvi. Bērns ārēji vairs nav tāds pats kā iekšēji, tiesa viņam vēl piemīt tiešums, spontanitāte, tomēr, bērns sāk no citiem slēpt savus pārdzīvojumus, neizrādīt, ka ir slikti. (Vecgrāve, 2007, 240)

² http://www.bti.gov.lv/lat/metodiska_palidziba/metodiskie_ieteikumi_darba_ar_berniem/?doc=818&page=

Emocionālā ziņā šajā vecumā iezīmējas ar to, ka šajā laikā bērni paliek emocionāli rāmāki, maz runā pretīm pieaugušajiem un ar paša iekšējo velmi sekot norādījumiem.

2.2. Jaunākā skolas vecuma bērna sociālā attīstība

G. Svence uzsver, ka „sociālā attīstība saistās ar saskarsmi. Šajā periodā saskarsmes nozīmīgais cilvēks ir skolotājs, kurš kļūst par galveno autoritāti, bet sākumskolas perioda beigās pieaug vienaudžu nozīme. Šajā periodā jauns ir tas, ka bērni sāk apgūt lietišķo saskarsmi” (Svence, 1999,74).

„Sākumskolā bērni sāk veidot psihiskās sistēmas “draugs – nedraugs”, sāk dominēt vajadzība iegūt sev draugu, izveidot grupiņu vai iekļauties kādā grupiņā un atrast tajā savu vietu. Par draugiem 7 gadus vecie bērni sauc tos, ar kuriem viņi ir visbiežāk kopā. Draudzības saites šajā vecumā ir nestabilas un nepastāvīgas. 8 – 12 gadus vecie bērni par draugiem uzskata tos, kuri palīdz, dalās, atsaucas uz jautājumiem un kuriem ir līdzīgas intereses”.

„Vienaudžu attiecībās var vērot grupējumu veidošanos. Sāk parādīties atstumto un līderu problēmas, zēnu un meiteņu nesaskaņas . Būtībā lielāko daļu šo procesu izraisīšanos nosaka bērnu vajadzība meklēt savu vietu grupā – savas identitātes meklēšana. Sākumskolā bērni apgūst sociālās lomas vienaudžu vidū” uzsver latviešu psiholoģe (Svence, 1999, 76).

„Šajā periodā sacensība un lielīšanās bieži kļūst par dažādu darbību motivācijas pamatu. Šeit var veidoties bērņā pazemināts pašvērtējums vai agresivitāte pret tiem, kam ir labāki panākumi, tāpēc vecākiem un skolotājiem iesaka nesalīdzināt bērnus savā starpā publiski. Labāk veicināt bērna sacensību pašam ar sevi”, uzsver latviešu psiholoģe (Šteinberga,2013, 113).

Klasē sāk veidoties sacensību gars, lielīšanās, lai gan parādās jau pirmskolas vecumā, tagad tie kļūst par dažādu darbību motivācijas pamatu, ko reizēm izmanto skolotāji, lai motivētu bērnus mācībām, bet nedrīkst aizrauties, jo tiek pastiprinātas atsevišķas sociālās lomas klasē un var rasties bērnam iekšējs pārdzīvojums, ierindo sevi slikto kategorijā, pazemināts pašvērtējums, agresivitāte pret teicamniekiem.

Morāles un tikumisko normu sistēmas veidojas 8 gadu vecumā. Izveidojusies iekšējā pozīcija jeb noteiktas attieksmes pret sev un citiem. Saskaroties ar morālu dilemmu, bērns pakļaujas autoritātei problēmas atrisināšanā. Bērns neizprot citu cilvēku morālo uzvedību, ja tā ir pretrunā ar viņa iekšējām nostādnēm.

„Nozīmīgu vietu ieņem bērna attiecības ar skolotāju – jauno autoritāti. Kā bērni izprot autoritātes stadijas:

1. stadija – izprot autoritātes nozīmi.

2. stadija - iziet cauri pakļaušanās stadijai.
3. stadija - "morālā realista" stadija, ko saka pieaugušie, tā ir patiesība pēdējā instancē.
4. stadija – veco autoritāšu noliegšana un brīvprātīga savas autoritātes izvēle".(Svence, 1999).

8 gadu vecumā bērniem lielākoties ir jau izveidojusies tā saucamā "iekšējā pozīcija"- noteiktas attieksmes pret sevi, pret citiem un pasauli kopumā. Bērna paziņā veidojas morāles un tikumisko normu sistēmas, kuras bērns cenšas izpildīt. Bērni neizprot kādas rīcības nejausības, sagādīšanos, atkāpes, ja tās ir pretrunā ar normu, ko viņš ir paspējis pieņemt kā "iekšējo pozīciju". (Svence, 1999).

Nozīmīgākās sociālās prasmes sākumskolas vecuma bērniem:

- Lūgt paskaidrojumu un palīdzību- nebaidīties to darīt;
- Mācīties patstāvīgi- būt atbildīgam;
- Būt pieklājīgam un to attiecīgi izrādīt- pamats prasmei sevi prezentēt;
- Ievērot pieaugušo norādījumus- tā ir daļa no prasmes uz klausīt un izprast;
- Prezentēt sevi un savu viedokli- būt pārliecinātam;
- Klausīties- attīstās uztverošā klausīšanās;
- Iesaistīties kopējā darbībā- veidojas prasmes veidojas prasmes sadarboties ar citiem;
- Dalīties ar citiem kopīgās lietās- spēja būt iejūtīgam, saprotošam un novērtēt citus.

Sociālās prasmes cieši saistītas ar bērna pašvērtējuma un pašcieņas līmeni. Bērna pašvērtējumu nosaka viņa tieksme gūt pozitīvu pieredzi. Tas ir īpaši svarīgi, lai bērns nejustos atstumts vai lieks un viņā neveidotos negatīva atziņa: „Es šeit nevienam neesmu vajadzīgs” (Svence, 1999).

Ja sociālās prasmes nav attīstītas:³

- Grūtības pieņemt jaunas situācijas, kas saistītas ar nepietiekamām adaptācijas prasmēm;
- Grūtības uztvert un saprast teikto, kā rezultātā pazeminās spēja veikt mācību uzdevumus;
- Pazeminās izziņas intereses par apkārtējā vidē notiekošo, dominē vēlme norobežoties;
- Bērns jūtas nesaprasts un atstumts;
- Uzvedības tikumisko motīvu veidošanās notiek lēnāk;
- Tiek traucēta prasme pārvarēt radušās grūtības;
- Pazeminās interese par mācību darbu, jo sociālo prasmju trūkuma rezultātā bērns nevar pietiekami pašrealizēties un gūt atzinību no pieaugušo puses.

³ http://www.bti.gov.lv/lat/metodiska_palidziba/metodiskie_ieteikumi_darba_ar_berniem/?doc=818&page=

- Nepietiekamas sociālās prasmes pazemina ne tikai bērna spējas iekļauties kopējās darbībās klasē, bet arī veicina bērna nedrošību un nepārliecinātību par sevi, kas var slikti ietekmēt skolēna sekmes kopumā. Bērns var izvēlēties kļūt noslēgts, nedraudzēties ar vienaudžiem un varbūt kļūt pat agresīvs.

2.3. Ieteikumi pedagogam par klases kolektīva sadarbības veicināšanu sākumskolā

Ikvienam skolotājam konkrētā situācijā jāapsver nevis tas, ko viņš grib panākt un ko skolēni grib panākt, bet gan tas, kas ir vajadzīgs šai situācijā. Diemžēl, ļoti mazam skolotāju skaitam piemīt, nevēlēšanās panāktu to, ka grupa sadarbojas. Skolotājs, kurš būs prasmīga izjutis kāda gaisotne ir viņa klasē, un izstrādās lietišķu programmu. To īstenojot, būs iespējams pakāpeniski mainīt bērnu attiecības. Klases klimats klasē atspoguļo visu bērnu raksturos, kas savukārt ietekmē emocionālo un sociālo attīstību. Tāpēc skolotājam jāapzinās ne tikai atsevišķi bērni klasē, bet arī jāzina, ka viņi sadarbojas, jo tieši šī sadarbība nosaka, kā viņi jūtas klasē.

D. Prat uzskata, ka „viens no klases Sadarbības veicināšanas veidiem ir grupu darbs, tāpēc skolotājam būtu svarīgi labi izplānot grupu darbu. Plānojot grupu darbu, sākumā būtu vēlams sadalīties mazākās grupiņās, sākt vienkārši un ar noteiktu struktūru. Sākumā bērnus var sadalīt pa pāriem, lai veiktu kāda konkrētu uzdevumu kopā. Tad apvienot divus pārus kopā, lai varētu dalīties domās. Tad grupiņa var izteikt domas lielākai grupai, piemēram, visai klase” (Prrat, 1994, 51).

Metodi var pārveidot šādi:

Domājiet - pārrunājiet ar otru - sapulcējieties kopā – dalieties domās.

Galvenie elementi, plānojot grupu darbu, ir šādi:

- Grupu lielums – cik lielā grupā strādāt vislabāk?
- Grupas sastāvs – brīvas izvēles vai draugu grupas, grupas ar līdzīgām vai atšķirīgām darba spējām?
- Grupas darba vadīšana – kādas prasmes un darba metodes nosaka panākumus? (Fišers, 2005)

Lai būtu kvalitatīvāks grupu darbs ir nepieciešams:

- Sakārtot mēbeles tā, lai skolēni atrastos aci pret aci un celis pret celi!

- Iedibiniet grupā sadarbību, iemācot tām citai citu pārbaudīt un sniegt nepieciešamo palīdzību!
- Ja nepieciešams, palīdziet atrisināt uzdevumus; iejaucieties, ja jāiemāca sadarbības prasmes.
- Vērojiet skolēnu mācīšanās darbu un nodrošiniet viņiem atgriezeniskās informācijas plūsmu!
- Apspriediet grupu darbību ar atsevišķiem skolēniem, grupu vai visu klasi! (D.W 1999, 171)

B. Fišers uzskata, ka „skolotājam ir jāpārrunā ar bērniem, kāpēc vajag strādāt grupās, un uzklaut skolēnu atbildes.” Lai viņi varētu saprast, kāpēc tieši mēs stundā sadarbosimies. „Kopīgi ar skolēniem izdomāt sešus līdz desmit noteikumus kopīgam darbam. Un šos izdomātos noteikumus var uzrakstīt uz plakāta un pielikt pie sienas”.

„Grupās darba norises un rezultāts ir svarīgs. Skolēniem pašiem regulāri ir jāpārbauda, kā notiek grupu sadarbība, un jāapzinās, ko viņi ir iemācījušies no skolotājiem un citiem grupas biedriem. Turpmāk minētie jautājumi palīdzēs bērniem pievērst uzmanību dažādiem grupu darbu aspektiem, veicinās pašvērtēšanas prasmes”.

- Kāds, pēc jūsu domām, bija šī darba saturs?
- Ko jūs domājat par, šīs, dienas, grupu darbu?
- Kas grupu darbā bija labs?
- Kā to varētu padarīt labāku?
- Ko jūs esat iemācījušies? (Fišers, 2005, 88).

R. Fišers apgalvo, ka „kad kopā ar grupu ir skolotājs, grupas aktivitāte ir augstāka, bet, ja skolotājs aktīvi neiesaistās, tad aktivitāte pazeminās apmēram par piecdesmit procentiem. Tāpēc ļoti svarīgi būtu, lai skolotājs aktīvi iesaistītos grupu darbā, līdz ar to, skolēniem arī būtu, lielās stimuls, piedalīties grupu darbā, manuprāt, svarīgi tas būtu jaunākajās klasēs, jo šajā vecumā skolotājs ir viņu autoritāte” (Fišers, 2005, 89).

Mācību stundu laikā skolotājs var izmantot didaktikas spēles, kuras skolēni var spēlēt pa pāriem vai grupās, tādā veidā viņi apgūst gan stundas vielu, gan sadarbojas savā starpā.

Skolotājam būtu nepieciešams biežāk rīkot mācību stundas, pasākumus, dažādas aktivitātes ārpus skolas, jo tādā veidā skolēni justos brīvi un nepiespiesti, jo vides maiņa nāks tikai par labu skolēniem. Siltajos mēnešos, piemēram, mācību stundas – dabas zinības, vizuālo mākslu varētu novadīt ārpus skolas.

Plānojot ekskursijas un pārgājienu, vajadzētu arī izdomāt, kādas aktivitātes, piemēram, spēles kas veicinātu klases sadarbību, tādā veidā skolēni viens otru iepazītu tuvāk.

Skolotājam vairāk vajag pievērsties sociālajai attīstībai. Jo pēc autores pieredzes, skolās ļoti maz pievērš uzmanību sociālajai attīstībai. Visam citam tiek pievērsta vairāk uzmanība, piemēram, intelektuālajai, emocionālajai attīstībai, bet sociālajai ļoti maz. Tāpēc skolās bērni viens pret otru nav draudzīgi vai arī kāds no bērniem tiek izsmiets. Skolotājam, jaunākajā skolas vecumā vajadzētu pievērst ļoti lielu uzmanību sociālajai attīstībai.

Secinājumi par 2. nodaļu

1. Autore ir secinājusi, ka skolā tieši grupu darbs ir viens no saliedēšanās iespējām.
2. Personu attiecībās, pēc autores domām, ir svarīgs savstarpējo simpātiju līmenis. Jo lielākas simpātijas starp skolēniem, jo lielāka grupas saliedētība, kā arī lielāka apmierinātība ar piederību grupai.
3. Augsta kolektīva efektivitāte rodas skolēnu grupā, kur skolēni kopīgi vēlas sasniegt kopēju mērķi.
4. Skolēni izjūt drošības sajūtu tieši grupā, kurā ir vērojama sadarbība.
5. Skolotājiem, lai veiksmīgi pilnveidotu sadarbības prasmes, ir svarīgi noteikt skolēnu sociālo, intelektuālo zināšanu līmeni.
6. Lai skolēni sekmīgi mācītos, ir ļoti svarīgs sadarbības princips.
7. Ja skolotājs grupē skolēnus, tad klasei nebūs iespējams sadarboties.
8. Populārākajām saliedēšanās iespēja starp skolēniem ir grupu darbs.
9. Sadarbību starp skolēniem veicina - komunikācijas spēles, uzticēšanās spēles, grupu darbi.
10. Svarīgi ir skolotājam novadīt iepazīšanās spēles starp skolēniem, ienākot jaunam klasesbiedram.
11. Skolotājam ir jāorganizē klases ekskursijas, pārgājienu, lai skolēni izprastu savus, klasesbiedrus dažādās situācijās un apzinātu sevi kolektīva.
12. Visiem skolēniem tieši skolas sākums ir saspringtākais brīdis, lai iekļautos kases kolektīvā un prastu sadarboties.
13. Katram skolēnam autoritāte ir skolotājs, kuram noteikti ir jāpiedalās mācību procesā un ar katru skolēnu individuāli iepazīstoties.
14. Autore secina, ka svarīgākais, manuprāt, skolēnam neatļaut ilgstoši sēdēt mierā, jo darbošanās klases kolektīvā veido izsauksmi.
15. Skolēnu un skolotāju starpā ir jābūt uzticībai.

16. Skolotājiem vajadzētu vairāk pievērst uzmanību sociālajai attīstībai.
17. Gan zēni, gan meitenes līdz desmit gadu vecumam aug vienādi. Tātad skolotājam īpaši vajadzētu viņus nodarbināt ar dažādām fiziskām aktivitātēm. Piemēram, arī kad skolā ir starpbrīdis nelikt viņiem visu laiku sēdēt klasē, bet iet nedaudz izkustēties. Un tad, kad ir stunda sākusies, tad vajadzētu mainīt bērnu aktivitāti ik pēc 10 minūtēm tā, lai bērni visu laiku tikai nesēdētu un neklausītos.
18. Pirmajā un otrajā klasē skolēni ir ļoti emocionāli, atklāti un ir vērojamas biežas garastāvokļa maiņas.
19. Jaunākajā skolas vecumā skolēni vēlas sev iegūt jaunus draugus. Viņi sāk apzināties to, kas būs viņa draugi un kuri nē. Par draugu būs tie skolēni, kuri dalās, ir labsirdīgi un uzklausā viņu viedokli.
20. Bērni otrajā klasē ir ļoti emocionāli, viņi ļoti atklāti parāda savu prieku, bēdas, pasaka visu, kas viņiem nepatīk vai tieši pretēji patīk.
21. Bērna sasniegumi mācībās ir atkarīgs no viņa motivācijas, cik ļoti viņš to vēlējas darīt.
22. Sākumskolā bērni sāk veidot psihiskās sistēmas “draugs – nedraugs”, sāk dominēt vajadzība iegūt sev draugu, izveidot grupiņu vai iekļauties kādā grupiņā un atrast tajā savu vietu.
23. Sociālās prasmes cieši saistītas ar bērna pašvērtējuma un pašcieņas līmeni. Bērna pašvērtējumu nosaka viņa tieksme gūt pozitīvu pieredzi.
24. Nepietiekamas sociālās prasmes pazemina ne tikai bērna spējas iekļauties kopējā darbībā klasē un grupā, bet arī vairo bērna nedrošību un nepārliecinātību par sevi, kas var pazemināt sekmes kopumā.

3. Pētījums par klases kolektīva sadarbības veicināšanas iespējām

2. klases skolēniem

Uz teorētisko atziņu pamata ir izstrādāta šāda hipotēze: 2. klases skolēnu kolektīvu ir iespējams labāk saliedēt, ja klases audzinātāja izmanto:

- grupu darbu;
- kopīga laiku pavadīšana ārpus skolas (ekskursijas, pārgājieni, pasākumi, izklaides);
- Sadarbības spēļu spēlēšana – Uzticības spēles, komunikāciju spēles, svinību spēles.

Hipotēzes pārbaudei ir izvirzīti šādi kritēriji:

1. Skolēni jūtas piederīgi klases kolektīvam;
2. Skolēniem patīk pavadīt laiku ar klasi ārpus skolas;
3. Klases audzinātājs vērtē skolēnu sadarbību kā pozitīvu.

3.1. Pētāmās mērķauditorijas apraksts

Pētījumā piedalījās 2. Klases skolēni no četrām Latvijas skolām. Kopumā tika iesaistīti 101 skolēns. 101 skolēnam tika izsniegtas aptaujas anketas un 56 skolēni tika iesaistīti grupu darbā un sadarbības spēļu spēlēšanā.

Agate – ļoti atvērta un komunikabla meitene. Labprātīgi iesaistās dažādās aktivitātēs. Prot komunicēt un sadarboties ar klasesbiedriem. Varētu teikt, ka Agate ir klases līdere. Viņa palīdz saviem klasesbiedriem un skolotājam. Draudzējas gan ar zēniem, gan ar meitenēm. Patīk nodarboties ar rokdarbiem.

Alekss – draudzīgs, izpalīdzīgs, pieklājīgs, ļoti mierīgs. Starpbrīžos pavada laiku kopā gan ar pušiem, gan ar meitenēm. Interesē viss, kas saistīts ar matemātiku.

Amanda – Ļoti klusa, kautrīga meitene. Vairāk laika pavada vienatnē. Ļoti maz komunicē ar saviem klasesbiedriem.

Arnolds – Aktīvs un nedaudz kautrīgs zēns. Patīk stāstīt dažādus jokus. Viņam interesē mūzika, tāpēc Arnolds dzied korī un spēlē klavieres.

Dāvis – Kluss, izpalīdzīgs zēns. Starpbrīžos vairāk laika pavada kopā ar Tomasu. Dāvim interesē sports, tāpēc arī pats spēlē futbolu.

Kristīne - atraktīva un komunikabla meitene. Starpbrīžos aktīvi kopā ar meitenēm un zēniem spēlē dažādas spēles. Kristīnei ļoti interesē dzīvnieki, tāpēc vēlas kļūt par vetārsti. Kristīne spēlē klavieres un nodarbojas ar vieglatlētikā.

Marta – klusa un draudzīga meitene. Marta visvairāk komunicē ar meitenēm. Viņai patīk zīmēt un nodarboties ar rokdarbiem.

Miķelis - pieklājīgs, izpalīdzīgs draudzīgs. Aktīvi iesaistās ārpus skolas pasākumos. Mācās mūzikas skolā, dejo, dzied korī. Prot izteikt savu viedokli. Interesē dažādas tehnoloģijas.

Kristers - mācību stundu laikā ir ļoti kluss un maz iesaistās diskusijās vai kopīgās darbībās, bet starpbrīžos kopā klasesbiedriem ir ļoti skaļš.

Renārs – pieklājīgs, komunikabls, izpalīdzīgs. Prot izteikt savas domas, sadarboties un komunicēt ar saviem klasesbiedriem un skolotājiem. Renārs ļoti labi mācās. Viņam interesē mūzika, teātris. Apmeklē teātra pulciņu un spēlē klavieres.

Sabīne - mierīga un klusa meitene. Labi mācās. Sabīne ir ļoti emocionāla, ja kaut kas nesanāk, nepadodas, tad viņa sāk raudāt.

Tomass – izpalīdzīgs, draudzīgs, apķērīgs. Patīk matemātika un sports. Komunicē un sadarbojas ar saviem klasesbiedriem. Apmeklē futbola pulciņu.

Valērijs – draudzīgs, laipns. Mācības sagādā nelielas grūtības, jo ir krievu tautības. Starpbrīdī labprāt pavada laiku kopā ar klasesbiedriem. Patīk saviem draugiem mācīt krievu valodu. Valērijs spēlē klavieres un dejo tautas dejas.

Laura – atraktīva, apķērīga, draudzīga, izpalīdzīga. Aktīvi iesaistās ārpusskolas darbos. Patīk dejojot un sportot. Pēc skolas apmeklē modernās dejas un vieglatlētiķu.

Nikolass – ļoti kluss, bet draudzīgs un izpalīdzīgs. Starpbrīžos ļoti reti uzturas kopā ar klasesbiedriem, vairāk sēž pie galda un lasa grāmatas vai zīmē.

Kristiāns – mācību stundu laikā ir ļoti kluss un maz iesaistās diskusijās vai kopīgās darbībās, bet starpbrīžos kopā klasesbiedriem ir ļoti skaļš un atraktīvs.

Alberts – ļoti atraktīvs un runīgs skolnieks. Bieži izsaka savu viedokli un savu pieredzi. Albertam interesē māksla.

Laila – kautrīga un klusa meitene, bet ir draudzīga un izpalīdzīga. Mācību stundās jūtas nedroši.

Toms – gudrs, komunikabls, draudzīgs. Tomam interesē basketbols un mūzika, tāpēc arī apmeklē basketbola pulciņu, un iet mūzikas skolā.

Jēkabs – ļoti emocionāls, ja mācību stundā kaut kas nesanāk vai nepadodas Jēkabs sāk raudāt. Jēkabs ir draudzīgs, izpalīdzīgs. Patīk mācīties dabas zinības.

Anna – Draudzīga, izpalīdzīga, bet ir ļoti klusa un nedroša. Komunicē tikai ar meitenēm. Mācības sagādā grūtības.

Andrejs – komunikabls, atvērts skolēns. Ļoti ātri sadusmojas, ja netiek darīts tā kā viņš to vēlas. Daudz runā pretī un kaujas. Apmeklē basketbola pulciņu. Interesē vēsture.

Matīss – kluss, maz komunicē ar saviem klasesbiedriem. Mācības Matīsam sagādā grūtības.

Marita – atraktīva, komunikabla, darudzīga, izpalīdzīga. Aktīvi iesaistās skolas sabiedriskajā dzīvē. Marita dzied korī un iet mūzikas skolā.

Paula – Draudzīga, izpalīdzīga. Starpbrīžos vairāk laika pavada ar savu dvīņumāsu. Patīk nodarboties ar rokdarbiem.

Vanesa – ļoti nopietni izturas pret mācībām. Draudzīga, izpalīdzīga, kārtīga. Apmeklē dejošanas nodarbības.

Ivars – atvērts, draudzīgs, pozitīvs. Patīk risināt matemātikas uzdevumus. Aktīvi iesaistās mācību stundās, uzdodot dažādus jautājumus.

Kristiāna – draudzīga, vienmēr pozitīva. Aktīvi iesaistās skolas sabiedriskajā dzīvē. Apmeklē mākslas un mūzikas skolu.

Loreta – ļoti runātīga, aktīva. Patīk dziedāt, uzstāties. Grib būt uzmanības centrā.

Sindija – Nopietna, kautrīga. Mācību stundās izsaka savas zinašanas un pieredzi. Apmeklē dejošanas nodarbības.

Eduards – komunikabls, sirsnīgs, draudzīgs. Sadarbojas ar visiem klasesbiedriem. Mācības uztver ļoti nopietni.

Kristaps – kluss, kautrīgs, bet ļoti gudrs. Patīk lasīt grāmatas. Komunicē tikai ar dažiem klases zēniem.

Artis - runīgs, atraktīvs. Mācības neuztver nopietni, daudz runā klases audzinātājam pretī. Mācību stundās grib būt uzmanības centrā.

Elza – atraktīva, vienmēr grib būt uzmanības centrā. Komunicē ar visiem klasesbiedriem. Apmeklē dejošanas nodarbības, kā arī spēlē tenisu.

Gustavs - draudzīgs, sirsnīgs, izpalīdzīgs. Aktīvi iesaistās mācību stundās. Palīdz saviem klasesbiedriem. Aktīvi apmeklē bungu nodarbības.

Hanna – atraktīva, emocionāla, ja kaut kas nesanāk kā vajag kļūst nervoza vai pat sāk raudāt.

Marija – draudzīga, izpalīdzīga, sadarbojas ar visiem klasesbiedriem. Patīk nodarboties ar rokdarbiem. Apmeklē mākslas skolu.

Letīcija – klusa, maz komunicē, tikai ar dažām meitenēm no klases. Mācības sagādā grūtības.

Katrīna – atraktīva, pozitīva. Palīdz saviem klasesbiedriem. Patīk lasīt grāmatas un piedalīties dažādos pasākumos.

Karlīna – klusa, mierīga. Ļoti emocionāla, ja kaut kas nesanāk, tad sāk raudāt. Vairāk komunicē tikai ar meitenēm. Apmeklē baleta nodarbības.

Jānis – atraktīvs, daudz joko. Vienmēr grib būt uzmanības centrā. Apmeklē dejošanas nodarbības. Prot komunicēt gan ar klasesbiedriem, gan pieaugušajiem.

Adriāns – gudrs, aktīvs. Vienmēr grib izteikt savu viedokli un būt par visiem gudrāks.

Šarlote – kautrīga, klusa, draudzīga. Pārsvarā komunicē tikai ar klases labāko draudzeni.

Samanta - pieklājīga, draudzīga. Prot komunicēt ar klasesbiedriem, skolotājiem. Apmeklē teātra pulciņu.

Veronika – droša, atraktīva. Aktīvi iesaistās mācību stundās. Prot izteikt savu pieredzi un domas.

Ramona – runātīga, draudzīga. Aktīvi iesaistās mācību stundās. Ramona dzied korī un mācās spēlēt vijoli.

Teodors – Kautrīgs, draudzīgs. Nav drošs par to, ko saka un dara.

Mārtiņš – pieklājīga, draudzīgs, komunikabls. Apmeklē futbola nodarbības. Starpbrīžos māca klases zēniem spēlēt futbolu.

Rihards – draudzīgs, komunikabls. Starpbrīžos labprāt spēlē spēles ar klasesbiedriem. Patīk nodarboties ar ritenbraukšanu.

Elvis – kluss, kautrīgs. Vairāk ir vienpatis, maz komunicē ar saviem klasesbiedriem.

Ralfs – gudrs, draudzīgs. Patīk dabas zinības. Daudz stāsta savu pieredzi un zināšanas.

Francis - draudzīgs, sirsnīgs, izpalīdzīgs. Nopietni pievēršas mācībām. Daudz lasa grāmatas.

Adriāna – atraktīva, pozitīva. Vienmēr grib būt uzmanības centrā. Komunicē tikai ar dažiem klasesbiedriem.

Olivers – pieklājīgs, draudzīgs, izpalīdzīgs. Apmeklē mūzikas skolu. Ļoti patīk dziedāt.

Daniels – runīgs, atraktīvs, liels palīgs kases audzinātājam. Daudz joko. Patīk viss, kas saistīta ar datortehniku.

Tomass – laipns, draudzīgs, sirsnīgs. Starpbrīžos spēlē ar draugiem dažādas spēles.

Lauma – atraktīva, draudzīga, droša. Komunicē ar visiem saviem klasesbiedriem.

3.2. Pētījuma metožu izvēles pamatojums un apraksts

Viena no pētījumu metodēm tika izvēlēta skolēnu aptauja (skat. 2. pielikumu), lai uzzinātu skolēnu viedokli par sadarbību viņu klasē. Anketas tika aiznestas uz konkrētu skolu, kur viņi, tās uzreiz arī aizpildīja un tika pēc tam atdotas atpakaļ. Kopā tika aptaujāts 101 respondents un tika uzdoti septiņi jautājumi. Šī pētījuma metode tika izvēlēta, lai iegūtā informācija pēc iespēja pilnīgāk palīdzētu atrisināt darbā izvirzītos uzdevumus. Iegūtie rezultāti tika apkopoti. Aptaujas mērķis ir noskaidrot vai skolēni sadarbojas ar saviem klasesbiedriem gan skolā, gan ārpus tās. Anketas tika balstītas uz brīvprātības principa, un tika pildītas anonīmi.

Kā nākamā pētījuma metode tika izmantota Tiešā intervija ar skolotājiem (skat. 3.pielikumu). Skolotāji klātienē atbildēja uz jautājumiem. Jautājumu atbildes uzreiz tika pierakstītas datorā, lai taupītu laiku un resursus. Kopā tika intervētas četras 2. klases skolotājas un tika uzdoti pieci jautājumi. Intervijas mērķis bija noskaidrot, kādas metodes skolotājas izmanto, lai veicinātu klases sadarbību un cik bieži viņi, tās izmanto un, kura no metodēm ir visefektīvākā.

Pētījumā tika izmantota „Slēptā novērojumu metode”, kad skolotājs izmanto, tādas novērošanas iespējas, kad paši audzēkņi nenojauš par šo procesu, tādā veidā var redzēt, kādi skolēni ir ikdienā, kad nekas nav uzspiests, bet viss notiek dabiski. Tika novērots, kā skolēni sadarbojas spēlējot sadarbības spēles gan klasē, gan ārpus tās un strādājot grupās. Kopā tika novēroti 56 skolēni.

3.3. Pētījuma norises apraksts

Lai noskaidrotu sadarbības veicināšanas iespējas 2. klases skolēniem, 2016. gada martā – aprīlī un 2017. gada aprīlī tika veikta skolēnu aptauja. Aptaujas mērķis ir noskaidrot vai skolēni sadarbojas ar saviem klasesbiedriem gan skolā, gan ārpus tās. Skolēni anketu varēja pildīt brīvprātīgi un anonīmi. Aptaujas anketas tika izsniegtas 2. klases skolēniem Rīgas un Pierīgas skolās, kā arī Talsu novada skolās.

Rīgas, Pierīgas un Talsu novadu skolu 2. klases skolotāji tika intervēti ar tiešo interviju. Kopā tika intervēti četri skolotāji. Skolotāji tika intervēti skolās pēc mācību stundām. Skolotājiem tika uzdoti jautājumi, saistībā ar sadarbības veicināšanas iespējām. Intervijas mērķis bija noskaidrot, kādas metodes skolotājas izmanto ikdienā, lai veicinātu klases sadarbību. Skolotājas atbildēja uz jautājumiem izsakot savu pieredzi, zināšanas, novērojumus.

Pedagoģiskais novērojums tika veikts ar 2. klases skolēniem. Pētījumā tika izmantotas grupu darba un sadarbības veicināšanas spēļu metode.

Grupu darbā skolēni sadalījās grupā pa četri izvelkot lozi, kādā krāsā ir lapiņa, tādā grupā arī atrodas. Skolēni grupās veidoja kolāžu pat tēmu „Kā mēs redzam pasauli pavasarī”.

Katram skolēnam tika iedalīts savas amats, ko viņš grupā darīs – viens skolēns līmēs un griezīs, divi meklēs materiālus un griezīs ārā nepieciešamo, viens skolēns uzrakstīs un pastāstīs, kā viņi redz pasauli pavasarī. Pēc tam, kad darbs tika padarīts, skolēni pastāstīja pārējiem, kā viņi redz pasauli pavasarī.

Sadarbību veicinošās spēles tika spēlētas gan klasē, gan skolas pagalmā. Novērojumā tika spēlētas spēles – „Aklais jāņtārpiņš”, „Es arī tur biju”, „Krāsainie punktiņi”, „Vecmāmiņa liek koferī”(Skat. 1. pielikumā). Skolēni varēja brīvprātīgi piedalīties spēlēs. Skolotāja arī piedalījās spēlēs, lai viss noritētu dabiski un skolēniem neliktos, ka viņus, kāds vēro. Pēc spēlēm kopā ar klases audzinātāju tika pārrunāts novērojuma rezultāts.

3.4. Konstatēto rezultātu kvalitatīva un kvantitatīva analīze un interpretācija

3.4.1. Skolēnu aptaujas rezultāti

Skolēnu aptaujā piedalījās 101 respondents no četrām Latvijas skolām. Aptaujas bija anonīmas un balstījās uz brīvprātības principu.

Viedoklis par klasesbiedru draudzību un izpalīdzību.

Pēc aptaujāto datiem, no 101 respondenta, **71 respondenti** atbild, ka viņu klasesbiedri **ir** draudzīgi un izpalīdzīgi, **30 respondenti** atbild, ka **nav** draudzīgi un izpalīdzīgi.

Autore var secināt, ka lielākā daļa no aptaujātajiem respondentiem uzskata, ka klasesbiedri ir draudzīgi un izpalīdzīgi pret viņiem.

Grupu darba izmantošana klasē.

Pēc aptaujāto datiem, no 101 respondenta, **33 respondenti** atbild, ka **bieži** strādā grupās, **78 respondenti** uzskata, ka bieži klasē **netiek organizēts** grupu darbs. Autore var secināt, ka lielākā daļa no aptaujātajiem respondentiem uzskata, ka klasē ļoti maz tiek organizēti grupu darbi.

Interese strādāt grupās vai pāros.

Pēc aptaujāto datiem, no 101 respondenta, **70 respondenti** atbild, ka viņiem **patīk** stundu laikā sarādāt grupās vai pāros. **20 respondentiem nepatīk** strādāt pa pāriem vai grupās.

Autore var secināt, ka lielākajai daļai no aptaujātajiem respondentiem patīk strādāt grupās vai pāros. Tomēr, pēc autores domām, ir pietiekami daudz skolēnu, kuriem nepatīk strādāt grupās vai pāros. Analizējot anketas, lielākā daļa skolēnu, kuri atzīmēja, ka nepatīk strādāt grupās vai pāros, ir arī tie paši skolēni, kuri atzīmēja, anketas 2. jautājumu, ka klasesbiedri nav pret viņiem draudzīgi vai izpalīdzīgi.

Spēļu spēlēšana kopā ar klasesbiedriem.

85 respondenti apgalvo, ka starpbrīžos **spēlē spēles** kopā ar saviem klasesbiedriem, **26 respondenti** apgalvo, ka ar saviem klasesbiedriem **spēles kopā nespēlē** starpbrīžos.

Autore secina, ka lielākā daļa skolēnu tomēr pavada starpbrīžus kopā ar saviem klasesbiedriem spēlējot spēles.

Interese pavadīt laiku kopā ar klasi.

95 respondenti atbild, ka **patīk** pavadīt savu laiku ar klasi ārpus skolas, **6 respondenti** atbildēja, ka tomēr **nepatīk** pavadīt laiku ārpus skolas ar savu klasi.

Autore secina, ka lielākā daļa aptaujāto skolēnu labprāt pavada laiku ārpus skolas ar savu klasi. Tie skolēni, kuri atbildēja, ka viņiem nepatīk pavadīt laiku ar savu klasi, atbildēja ar noliegumu arī uz jautājumu „Vai klasesbiedri ir draudzīgi un izpalīdzīgi pret tevim?“, kā arī uz jautājumu „Vai Tev patīk strādāt grupās vai pāros?“ un uz jautājumu „Vai starpbrīžos Tu spēlē spēles kopā ar saviem klasesbiedriem?„. Autore secina, ka tie varētu būt skolēni, kuri ir atstumti, un kurus klasesbiedri nevēlas viņus pieņemt.

Interese iesaistīties mācību spēlēs.

Uz jautājumu „Vai viņiem patīk stundu laikā spēlēt mācību spēles kopā ar klasesbiedriem?“, **84 respondenti** saka, ka **patīk**, bet **27 respondenti** ir saka, ka tomēr **nepatīk** ar saviem klasesbiedriem spēlēt mācību spēles.

3.4.2. Skolotāju intervijas rezultāti

Intervijā tika intervētas četras 2. klašu audzinātājas. Interviju mērķis bija uzzināt kā skolēni sadarbojās klasē viens ar otru un, kādas metodes tiek izmantotas, lai veicinātu klases sadarbību. Intervijas tika veiktas klātienē, pirms tam ar skolotāju tika norunāta tikšanās klātienē. Skolotājas intervijas laikā izteica savas domas un viedokli. Intervijas sākumā skolotājām tika pateikta bakalaura darba tēma, un kāds ir intervijas mērķis.

Pirmā intervija tikai veikta Rīgas x sākumskolā 2. klasē pēc mācību stundām. (Skat.5. pielikums) Šīs 2. Klases audzinātāja ir ļoti atraktīva un pretimnākoša. Viņai vienmēr par visu ir savs viedoklis.

Atbildot uz intervijā uzdodot pirmo jautājumu, skolotāja atbild, ka lai veicinātu sadarbību klasē tiek izmantota, tādas metodes kā – grupu darbi, ekskursijas, sarunu pēcpusdienas, svētku svinēšana, kas tiek rīkotas apmēram reizi mēnesī, dažreiz arī biežāk. Manuprāt, reizi mēnesī šīs metodes izmantot ir par mazu, jo ir pietiekami daudz mācību stundu, piemēram, dabas zinības, latviešu valoda, vizuālā māksla, kur var izmantot dažādas metodes, piemēram, grupu darbu, lai varētu veicināt sadarbības prasmes.

Uzdodot jautājumu, kura metode ir visefektīvākā, lai veicinātu sadarbību, skolotājai ir grūti nosaukt vienu konkrētu, jo skolēni ir dažādi, un lai veicinātu sadarbību ir nepieciešams izmantot dažādas metodes.

Rīgas x sākumskolas 2. klases skolēniem patīk, tādas sadarbības veicināšanas metodes – spēles, klases vakari, ekskursijas. Manuprāt, tas ir normāli, jo skolēniem vairāk patīk, tādas metodes, kur nav daudz jāmācās vai jādomā.

Skolotāja apgalvo, ka viņas audzināmā klase sadarbojas, izpalīdz, atbalsta viens otru, bet pie tā, protams, ikdienā vēl ir jāpiestrādā

Skolotāja ar lielu prieku var apgalvot, ka viņas audzināmajā klasē nav neviena skolēna, kurš būtu atstums, lai gan klasē ir vairāki līderi un klusi skolēni, bet atstumto nav. Manuprāt, tas ir apsveicami, ka klasē visi ir ļoti draudzīgi, jo uzskatu, ka skolās ir pietiekami daudz klašu, kurās ir, kāds skolēns, kurš netiek pieņemts klases kolektīvā.

Otrā intervija norisinājās Talsu x pamatskolā, klases audzinātājas brīvdzīvstundu laikā. Skolotāja ir ļoti pozitīva un izpalīdzīga. (Skat. 6.pielikumā)

Lai tiktu veicinātas sadarbības prasmes skolotāja izmanto - pāru, grupu darbu, konkursi, ekskursijas, spēles, klases vakari. Kurus izmanto tā pat kā iepriekšminētā skolotāja 1-2 reizes mēnesī. Kā jau iepriekš tika minēts, tas, manuprāt, ir pārāk maz, jo skolēniem ir pietiekami daudz mācību stundu, kur var realizēt sadarbību.

Skolotāja, tā pat kā pirmā intervētā skolotāja, uzskata, ka nav vienas, tādas efektīvākās metodes, jo skolēni nav vienādi, vienam der tas kas citam neder.

Talsu x pamatskolas skolotāja uzskata, ka skolēniem patīk, tādas sadarbības veicināšanas metodes, kur nav daudz jādomā, tādas, kur ir nepieciešams aktīvi darboties.

Atbildot uz jautājumu: “Kā Jūs domājat vai Jūsu klase sadarbojas? Kas par to liecina?” skolotāja atbild ļoti kritiski, jo uzskata, ka mūsdienās skolēni maz sadarbojas viens ar otru, nevis kā tas bija pāris gadus atpakaļ, bērni ļoti asi izjūt sabiedrības noslāņošanos, viņi negrib

pieņemt tos, kas ir savādāk domājoši vai arī neatbilst, kādas grupas sociālajam statusam. Viņi tiek no kolektīva izstumti. Manuprāt, skolotājam ikdienā ir nepieciešams vairāk pielietot sadarbības veicinošās metodes, tad iespējam arī klases kolektīva sadarbība uzlabotos. Skolotājam vajadzētu piedomāt pie mācību stundu organizācijas. Protams, lai būtu pozitīva atmosfēra klasē ir nepieciešams laiks, lai rezultāts būtu pozitīvs.

Skolotāja apgalvo, ka viņas klasē ir bērni, kuri ir atstumti, bet viņa viena pati to nevar risināt, tāpēc skolā ir pieejams atbalsta personāls – sociālais pedagogs, psihologs.

Jaunmārupes x pamatskolas skolotāja ir atsaucīga, ieinteresēta, pozitīva. Intervija notika skolā skolotāju istabā. (Skat. 4. pielikumā)

Skolotāja, tāpat kā iepriekš intervētas skolotājas biežāk sadarbības veicināšanai izmanto grupu darbi, spēles un pāris reizes gadā tiek organizētas ekskursijas un pārgājieni.

Skolotājam ir grūti nosaukt vienu konkrētu visefektīvāko sadarbības metodi, jo skolēni ir dažādi un katram ir savas intereses. Iepriekš intervētās skolotājas atbildēja tieši tā pat.

Atbildot uz jautājumu: “Kura no sadarbības veicināšanas metodēm skolēniem vislabāk patīk?”, Skolotāja, tāpat kā Talsu x pamatskolas skolotāja, uzskata, kas skolēniem vairāk patīk, tādas aktivitātes, kuras tiek organizētas ārpus skolas.

Pēc skolotājas domām, viņas klasē skolēni savā starpā sadarbojas, bet ne pietiekoši, tāpēc pie tā ir ikdienā nepieciešams daudz piestrādāt, jo klasē ir skolēni, kuriem sadarbība sagādā problēmas.

Skolotāja uzskata, ka klasē nav neviena konkrēta skolēna, kurš tiktu atstumts, bet ir skolēni kuri ir klusi un kautrīgi.

Intervija ar Pūņu x pamatskolas skolotājas notika viņas kabinetā. Skolotāja ir komunikabla, saprotoša, atsaucīga.

Skolotāja, tāpat kā, iepriekš intervētās trīs skolotājas, ikdienā izmanto – grupu un pāru darbu, ekskursijas, rīko klases vakarus, apmeklē dažādus pasākumus, lai veicinātu klases sadarbību.

2. klases audzinātājam arī ir grūti nosaukt vienu visefektīvāko mācību metodi, lai veicinātu sadarbību, jo katrs skolēns ir atšķirīgs.

Skolotāja uzskata, ka viņas skolēniem labāk patīk, tādas metodes kā ekskursijas, pārgājieni, spēles.

Pūņu x pamatskolas skolotāja uzskata, ka viņas klase prot sadarboties un ir draudzīgi viens pret otru, jo klasē ir maz skolēnu, bet, protams, ikdienā pie tā ir arī jāpiestrādā.

Atbildot uz jautājumu “ Vai klasē ir kāds skolnieks, kurš ir atstumts” Skolotāja, tāpat, kā pirmā intervētā skolotāja atbild, ka klasē nav neviena skolēna, kurš netiktu pieņemts klases kolektīvā. Visi klasē ir draudzīgi un izpalīdzīgi.

Apkopojošajās intervijas rezultātos tiek secināts, ka:

- skolā pārsvarā izmanto grupu darbu, ekskursijas, spēles, lai veicinātu klases sadarbību,
- visas intervētās skolotājas uzskata, ka nav viena visefektīvākā metode, kas veicinātu sadarbības prasmes, jo skolēni ir dažādi un katram ir savas intereses,
- divas no skolotājam uzskata, ka viņām ir paveicies ar klases kolektīvu, jo skolēni ir draudzīgi un prot sadarboties, bet ikdienā arī pie tā ir jāpiestrādā. Divas skolotājas uzskata, ka sadarbība viņu skolēniem sagādā grūtības, tāpēc ikdienā pie tās ir ļoti daudz jāpiestrādā,
- trīs skolotājas uzskata, ka klasē nav neviena skolēna, kurš būtu atstumts, bet ir skolēni, kuri ir klusi un kautrīgi. Viena skolotāja apgalvo, ka klasē ir skolēni, kuri netiek pieņemti, klases kolektīvā, tāpēc ir nepieciešams iesaistīti atbalstu personālu.

3.4.3. Pedagoģiskās izmēģinājumdarbības rezultāti

Hipotēzes pārbaudei ir izvirzīti šādi kritēriji:

1. Skolēns jūtas piederīgs klases kolektīvam.
2. Skolēnam patīk pavadīt laiku ar klasi skolā un ārpus tās.
3. Klases audzinātājs vērtē skolēnu sadarbību kā pozitīvu.

Pedagoģiskajā novērojumā tika izmantots:

1. grupu darbs – **Veidot kolāžu par tēmu** – „Kā mēs redzam pasauli pavasarī”.

Mācību stundā tika izmantota grupu darbu metode. Klasē galdi ir salikti tā, lai skolēni varētu strādāt grupās. Ienākot klasē skolēni izlozē vienas krāsa lapiņu (sarkana, zaļa, zila dzeltena) un iet pie tā galda, kurā ir norādīta attiecīgā krāsa. Katrā grupā ir trīs, četri skolēni. Kopā katrā klasē tika izveidotas četras, piecas grupas.

Klases līderi – Artūrs, Loreta, Adriana, bija pretenzijas par to, ka vēlējās būt vienā grupā ar savu draugu. Loreta pat ļoti daudz lūdzās, lai varētu sēdēt pie savas draudzenes. Darba gaitā šie klases līderi pierada pie saviem grupas biedriem un vairāk pretenziju nebija.

Kad grupas ir izveidotas, tad skolēniem stundu iesāka ar mīklu : „ Atskrēja putns, apsēdās uz koka, izlaida spārnus - viss zaļot sāka”. Skolēni atmin mīklu sakot, ka tas ir pavasaris. Skolēniem tiek uzdots jautājums „Kā Jūs redzat pavasari?” Skolēni izsaka savu viedokli. Vairāk klasē runā tie skolēni, kuri ir ļoti droši, atraktīvi. Vienā no klasēm visrunīgākā ir Loreta, viņai par visu ir savs viedoklis, tāpēc arī atbildot uz šo jautājumu klasē

viņa visu laiku vēlējas ko pateikt neļaujot citiem runāt. Kad jautājums tika uzdots Matīsam, kurš ir kluss un kautrīgs, viņš centās no jautājuma izvairīties pasakot tikai dažus vārdus, pēc tam klusēja un vairāk neko neteica. Pārējie skolēni, kas sēdēja Matīsam blakus, Kristaps un Ivars, centās palīdzēt klasesbiedram atbildēt uz jautājumu. Kopīgi tiek noskaidrots, kādas krāsas viņiem asociējas ar pavasari, kādas ir pavasara pazīmes.

Skolēniem tiek izstāstīts šīs dienas darbs. Šodien veidosiet kolāžu par tēmu „Kā mēs redzam pasauli pavasarī?” Skolēniem tiek uzdots jautājums „Kas ir kolāža?” Skolēni sniedz atbildi uz jautājumiem. Skolēniem tiek parādītas dažādas kolāžas.

Izmantojot žurnālus, bukletus, avīzes veidosiet kolāžu griežot un līmējot klāt lietas, krāsas, ko viņi redz pavasarī. Pirms darba sākuma uz tāfeles tiek uzrakstīti katra grupas dalībnieku pienākumi - viens skolēns līmēs un griezīs, divi meklēs materiālus un griezīs ārā nepieciešamo, viens skolēns uzrakstīs un pastāstīs, kā viņi redz pasauli pavasarī. Skolēniem tiek atgādināt, ka grupā iesaistās visi, tās dalībnieki un ja ir nepieciešams, tad palīdz grupas biedram. Grupa savā starpā sadarbojas. Skolēniem tiek iedota 1 minūte laika, lai vienotos, kurš pildīs katru pienākumu. Katrā klasē bija grupas, kurā bija viens līderis. Artūrs ļoti centās komandēt savus grupas biedrus, kurš ko darīs, bet viņu grupā bija Toms, kurš tik viegli nepiekrita viņa teiktajam, kā pārējie divi grupas locekļi – Laila un Marta, kuras bija klusas piekrita visam, ko Artūrs saka, tāpēc skolotāja dabūja iejaukties abu puīšu strīdā par to, ko kurš darīs. Skolotāja lika viņiem izlozēt lapiņu ar veicamā pienākuma nosaukumu. Grupai šis risinājums patika, viņi bija apmierināti. Pārējās grupās skolēni spēja vienoties par to, ko kurš darīs.

Viens no grupas dalībniekiem gāja pakaļ žurnālu kaudzītei. Katrs skolēns darīja savu uzticēto pienākumu. Klasē bija dzirdams troksnis, kas liecināja par to, ka skolēni sava starpā sadarbojas - vienojas, apspriežas, izsaka savas domas. Grupas līdere Adriana, kura arī ikdienā vēlas visus komandēt, visvairāk izteica savas domas un pieņēma lēmumus nemaz neaprunājoties ar saviem grupas biedriem, bet viņas grupā bija skolēni Eduards, Gustavs, Jānis, kuri neļāva Adrianai visus lēmumus pieņemt viņai vienai pašai, tāpēc viņai nācās sadarboties ar grupas biedriem. Vērojot grupu darbu bija vērojama skolēnu sadarbība varēja dzirdēt, kā viens otram prasīja „vai šo var griezt ārā”, „kur šo līmēt”. Kad skolēni darbu bija izdarījuši, viņi visi kopīgi katrs sakopa savu darba vietu. Pēc tam katra grupa gāja klases priekšā un parādīja savu izveidoto kolāžu un skolēns kam tika uzticēta stāstīšana pastāstīja, kā viņi redz pasauli pavasarī. Grupas dalībnieki arī papildināja sava grupas biedra teikto. Pārējās grupas aplaudēja saviem grupas biedriem. Kolāžas tika pieliktas klasē pie sienas.

2. **Sadarbības veicināšanas spēles** – „Aklais jāņtārpiņš”, „Es arī tur biju” , „Krāsainie punktiņi”, „Vecmāmiņa liek koferī”.

Sadarbības spēles tika spēlētas gan ārpus skolas, gan skolu telpās. Ārpus skolas tika spēlētas spēles „Aklais jāņtārpiņš” un „Krāsainie punktiņi”. Skolēniem tiek piedāvāts iet ārā uzspēlēt dažādas spēles. Sākumā skolēni pastāsta, kāda spēles viņi ikdienā spēlē kopā ar saviem klasesbiedriem. Skolēni pastāsta, ka ārpus skolas populārākās spēles ir „Ķerenes”, „Sāls stabiņi”, „Augstāk par zemi”. Skolniece Adriana ļoti centās izstāstīt, kādas spēles viņa spēlē un, kādas vispār zina. Skolēniem tiek pastāstīts, ka šodien viņiem tiks iemācītas vēl divas spēles, kuras viņi varēs spēlēt ārpus skolas brīvā dabā. Skolēni bija ļoti ieinteresēti un labprāt vēlējās spēlēt spēles. Jānis bļauj no vietas sakot, „Kas, tās ir par spēlēm”? Pirmā spēle, ko skolēni spēlēja bija „Aklais jāņtārpiņš”. Tā kā bija klases, kurās ir daudz skolēnu, skolēni tika sadalīti divās komandās. Sākumā skolēni sastājas vienā rindās, pēc tam skolēni skaitījās un pirmo otro. Tie skolēni, kuri bija otrie spēra vienu soli uz atpakaļ. Skolēniem tiek izstāstīti spēles noteikumi. Visai grupai sastāties vienā rindā vienam aiz otra ar priekšā stāvošajam uz pleciem uzliktām rokām. Visiem dalībniekiem, izņemot pēdējo, tiek aizsietas acis. Pēdējam dalībniekam, kurš tagad ir „komandas acis”, jāvada visa komanda tā, lai pirmais komandas dalībnieks nonāktu līdz aktivitātes sarkanajai līnijai un paceltu bumbiņu. Tad, kad bumbiņa ir pacelta, tā uzmanīgi jāpadod pa kolonnu uz aizmuguri, līdz priekšmets nonāk līdz „komandas acīm” – pēdējam dalībniekam, kurš šo priekšmetu savukārt ievieto spainī. Tad, kad uzdevums veikts, pirmais dalībnieks aiziet, nostājas beigās un savu acu apsēju atdod „komandas acīm”.

Ar skaitāmā pantiņa „Oliņ boliņ” tika noskaidrots, kuri skolēni būs komandu acis. Klasēs bija vairāki skolēni, kuri lēkāja un gribēja būt komandas „acis”, tāpēc. Lai būtu spēle godīga tika izmantots skaitāmpantiņš. Skolēni – Hanna, Tomass, kuri ikdienā ir ļoti atraktīvi, bet arī ļoti emocionāli, ļoti vēlējās būt komandas „Acis”, bet tā, kā viņiem ar pirmo reizi nepaveicās, viņi apvainojās un nevēlējās spēlēt spēli, bet tad šie skolēni tik iedrošināti sakot, ka spēli tik spēlēja vairākas reizes.

Komandas viena no otras atradās tālāk, lai skolēni nesaskrietos. Spēļu spēlēšanā piedalījās un palīdzēja klases audzinātāja. Vērojot spēles gaitu lielākai skolēniem – Karlīnai, Šarlotei, Teodoram, Elvim, Amandai, Matīsam bija grūti aizvērt acis un uzticēties savam klasesbiedram, kur ir komandas „acis”. Šie skolēni arī ikdienā ir klusi un bailīgi. Katrā klasē bija skolēni, kuri sākumā piedalījās spēlē, bet pēc tam vairs nevēlējās piedalīties. Tādi bija – Matīss, Amanda, Elvis. Runājot ar klases audzinātājam, ikdienā viņus arī ir grūti pierunāt uz kādām kopīgām aktivitātēm. Skolēni paši mēģināja pierunāt savu klasesbiedrus, lai turpinātu spēli, bet šie skolēni vairs nevēlējās piedalīties un, tas viņam vairs netika uzspiests. Ik dienā

šie skolēni ir arī ļoti klusi un maz iesaistās mācību stundās. Šī spēle sākumā tika izmēģināta, lai skolēni saprastu, tās norisi. Kopumā skolēni ļoti aktīvi iesaistījās spēlē, apkārt bija dzirdami smieklī un vērojama skolēnu sadarbība – mēģinot runāt, ieteikt savas idejas, pamācot viens otru.

Nākamā spēle, kas tika spēlēta ārpus skolas bija krāsainie punktiņi. Pirms spēles skolēni nostājās vienā rindā. Sākuma, skolēniem lūdz parādīt, kā izskatā priecīga, skumīga, smieklīga, pārsteigta sejas izteiksme. Skolēniem tiek izstāstīti spēles noteikumi. Skolēniem uz pieres tiek pielīmēta emociju uzlīme - smieklī, skumjas, pārsteigts, smaidīgs. Un tajā brīdī, kad satiekas divi lielās grupas dalībnieki, katrs izpauž tās emocijas, kuras viņš redz un atšifrē pēc emocijas, kas uzlīmēts uz partnera pieres. Spēlē ir aizliegts runāt.

Šī spēle skolēniem ļoti patika, jo visi ļoti smējās. Piedalījās arī tie skolēni, kuri pirmajā spēlē nepiedalījās. Skolēni savā starpā sadarbojas nesarunājoties. Protams, bija brīži, kad skolēni mēģināja sākt runāt savā starpā, īpaši tie skolēni, kuri ikdienā visu laiku daudz runā – Loreta, Daniels, Ramona, Veronika, Jānis, Adrians. Skolēniem šī spēle ļoti iepatikās, tāpēc bija nepieciešams spēlēt vairākas reizes.

Nākamās spēles tika spēlētas skolu telpās divās skolās, tās tika spēlētas skolu zālē, divās skolās - klasē. Pirmā spēle tika spēlēta „Es arī tur biju” skolēniem tika izskaidroti spēles noteikumi. Grupa brīvi pārvietojas pa telpu. Viens no dalībniekiem sāk stāstu: “Reiz es gāju pa tumšu mežu un...” Šī stāsta saturs var būt pilnīgi “kreiss”, tas var būt pilnīgi “bezšakarā” – galvenais, lai tas būtu atraktīvs un saistošs. Stāsts tiek turpināts, brīvi fantazējot un paralēli rādot ar kustībām to, ko viņš piedzīvojis (piemēram, ja “es kāpu klintī”, tad tiek attēlota kāpšana klintīs). Pārējie dalībnieki atkārtoti tieši, tādas pašas kustības kā stāstītājs. Kad kāds no grupas jūt, ka ir gatavs turpināt, viņš paceļ roku un skaļi saka: “Es arī tur biju!” Tajā brīdī visi spēles dalībnieki pagriežas pret viņu un visi kopā jautā: “Un ko tu tur darīji? Protams, ka klašu līderi atkal vēlējas sākt šo spēli, bet tad viņi jau saprata, ka būs jāizmanto skaitāmpantiņš. Skolēniem sanāca ļoti interesanti stāsti. Protams, bija arī skolēni, kuri izcēlās ar saviem stāstiem kā, piemēram, Artūrs, Oliveris, Jānis, Artis, stāstot dažādas muļķības. Ikdienā šie zēni arī izmanto necenzētus vārdus. Toms bļautījās no vietas, ka „Es tagad gribu”, tāpēc bija nepieciešams vēlreiz atkārtot spēles noteikumus. Skolēniem spēle iepatikās, tāpēc bija nepieciešams atkārtot vairākas reizes. Katrā no klasēm bija skolēni, kuri nevēlējās iesaistīties spēlē Matīss, Amanda, Teodors, Kristers, tie ir skolēni, kuri arī mācību stundās maz iesaistās, kad ir nepieciešams sadarboties kopā ar citiem.

Nākamā spēle tika spēlēta „Vecmāmiņa liek koferī”. Skolotāja sāk stāstu, ka sens stāsts vēsta – kad vecmāmiņa brauca ciemos, viņa piekrāmēja pilnu koferi gan ar vajadzīgām,

gan nevajadzīgām mantām. Šajā spēle visi skolēni sastājas aplī un mēģina saprast, kas tad īsti ir vecmāmiņas koferī. Spēli sāk jebkurš no dalībniekiem un saka tekstu: "Vecmāmiņa liek koferī... (un šajā vietā dalībnieks ieliek jebkuru priekšmetu, ko vecmāmiņa varētu ņemt līdzi, piemēram, „ziepes”)!", un pēc tam nākamajam pamet bumbiņu. Nākamais atkārto, ko teica iepriekšējais un pieliek klāt arī sevis izdomāto lietu koferī: „Vecmāmiņa liek koferī ziepes un grāmatu" un pamet bumbiņu nākamajam. Skolotāja izvēlas vienu skolēnu, kurš sāks spēli, izmantojot skaitāmpantu.

Hanna, Jēkabs, sāka nervozēt par to, ka nevar atcerēties, ko iepriekšējais ir teicis. Klases atraktīvākie skolēni, Artūrs, Artis, Toms, Loreta, par to pasmējās, ka nevar atcerēties. Ar skolēniem tika parrunāt viņu uzvedība. Skolēni aktīvi iesaistījās spēļu spēlēšanā. Spēle tika spēlēta vairākas reizes. Ar katru reizi skolēniem spēle sanāca ar vien labāk.

2. tabula Sadarbības novērošanas rezultāti

	Skolēni jūtas piederīgi klases kolektīvam	Skolēniem patīk pavadīt laiku ar klasi ārpus skolas un skolā	Klases audzinātājs vērtē skolēnu sadarbību kā pozitīvu
Agate	Jā	Jā	Jā
Alekss	Jā	Jā	Jā
Amanda	Nē	Daļēji	Nē
Arnolds	Jā	Jā	Jā
Dāvis	Jā	Daļēji	Jā
Kristīne	Jā	Jā	Jā
Marta	Jā	Jā	Jā
Miķelis	Jā	Jā	Jā
Renārs	Jā	Jā	Jā
Sabīne	jā	Daļēji	Daļēji
Tomass	Jā	Jā	Jā
Valērijs	Jā	Jā	Jā
Laura	Jā	Jā	Jā
Nikolass	Daļēji	Daļēji	Daļēji
Kristiāns	Jā	Daļēji	Jā

Kristers	Jā	Jā	Jā
Alberts	Jā	Jā	Jā
Laila	Daļēji	Daļēji	Daļēji
Toms	Jā	Jā	Jā
Jēkabs	Jā	Jā	Jā
Anna	Jā	Jā	Jā
Andrejs	Daļēji	Jā	Jā
Matīss	Daļēji	Nē	Nē
Paula	Jā	Jā	Jā
Marita	Jā	Jā	Jā
Vanesa	Jā	Jā	Jā
Ivars	Jā	Jā	Jā
Kristiāna	Jā	Jā	Jā
Loreta	Jā	Jā	Jā
Sindija	Jā	Jā	Jā
Eduards	Jā	Jā	Jā
Kristaps	Daļēji	Daļēji	Daļēji
Artis	Jā	Jā	Jā
Elza	Jā	Jā	Jā
Gustavs	Jā	Jā	Jā
Hanna	Jā	Jā	Jā
Letīcija	Daļēji	Daļēji	Daļēji
Marija	Jā	Jā	Jā
Katrīna	Jā	Jā	Jā
Karlīna	Daļēji	Daļēji	Daļēji
Jānis	Jā	Jā	Jā
Adriāns	Jā	Jā	Jā
Šarlote	Daļēji	Daļēji	Daļēji
Samanta	Jā	Jā	Jā
Veronika	Jā	Jā	Jā
Ramona	Jā	Jā	Jā
Teodors	Jā	Daļēji	Jā
Mārtiņš	Jā	Jā	Jā

Rihards	Jā	Jā	Jā
Elvis	Daļēji	Nē	Daļēji
Ralfs	Jā	Jā	Jā
Francis	Jā	Jā	Jā
Adriana	Jā	Jā	Jā
Olivers	Jā	Jā	Jā
Daniels	Jā	Jā	Jā
Tomass	Jā	Jā	Jā
Lauma	Jā	Jā	Jā

Bakalaura darba hipotēze: 2. Klases skolēnu kolektīvu ir iespējams saliedēt 2. klases skolēnu kolektīvu ir iespējams labāk saliedēt, ja klases audzinātāja izmanto:

- grupu darbu;
- kopīga laiku pavadīšana ārpus skolas (ekskursijas, pārgājieni, pasākumi, izklaides);
- Sadarbības spēļu spēlēšana – Uzticības spēles, komunikāciju spēles, svinību spēles.

Hipotēze ir apstiprinājusies. Pētījuma rezultāti liecina, ka izmantojot sadarbības veicināšanas metodes – grupu darbs, kopīgu laiku pavadīšana ārpus skolas un spēlējot sadarbības spēles, ir iespējams veicināt sadarbību klasē. Intervējot skolotājus tiek secināts, ka mācību stundās tiek izmantotas arī citas sadarbības veicināšanas metodes, bet vispopulārākā no tām ir grupu darbs. Ikdienā skolotājiem vajadzēt pievērst lielāku uzmanību sociālo prasmju attīstībai, nevis tikai 1-2 reizes mēnesī kas ir par maz. Ir pietiekoši daudz mācību stundu, pēmeram, sociālās zinības, dabas zinības, vizuālā māksla u.c., kur var pilnveidot sadarbības prasmes. Vērojot un aptaujāto skolēnus var secināt, ka skolēniem patīk būt kopā un sadarboties ar saviem klasesbiedriem spēlējot spēles, strādājot grupās. Īpaši skolēniem patīk, tādas sadarbību veicinošas aktivitātes kas norisinās ārpus skolas.

Vērojot skolēnu darbībā veicot grupu darbu, spēlējot spēles, varēja redzēt, ka ir ikdienā būtu nepieciešams piestrādāt pie sadarbības veicināšanas, jo ir skolēni klases kolektīvā nejūtas droši un ir tādi, kuri ir ļoti klusi un kautrīgi.

Secinājumi par pedagogisko novērojumu

Stundas sākumā skolēni tika sadalīti pa grupām, katram skolēnam izvelkot vienu no krāsas lapiņu, tādējādi skolēniem nācās sastrādāties ar tiem skolēniem, ar kuriem, iespējams,

ikdienā nav tik liela saskarsme, sadarbība vienam ar otru. Brīdī, kad skolēni strādāja grupās, tika novērots, ka dažu skolēnu iesaistīšanās grupu darbā ir pasīva, neseko līdzīgai, neiesaistās grupas kopīgā uzdevuma veikšanā. Tika novērots, ka klasēs kopumā katrā no grupām ir vismaz viens skolēns, kurš vēlas ieņemt līdera pozīcijas – izrādīt vadību, censties citiem norādīt, kas jādara, vai dažkārt viņi vēlas vieni paši visu izdarīt, neņemot vērā citu viedokli.

Bija grupas, kurās skolēni cits citu papildina, sadarbojas kopīgā darba veikšanā, prasa viena otra viedokli, taču bija arī grupas, kurās bija sastapušies klases līderi, šiem bērniem bija ļoti grūti vienoties, kā darbs būtu veicams, jo katram bija savs viedoklis.

Spēlējot sadarbības veicināšanas spēles tika novērots, ka skolēniem patīk kopā spēlēt spēles, tikai daži skolēni sākumā iesaistījās spēlē, bet pēc tam pārtrauca. Runājot ar klases audzinātājam noskaidrojās, ka ikdienā šie skolēni mācību spēlēs, grupu darbos reti iesaistās, par iemeslu tam var būt, ka skolēnam ir problēmas ģimenē un dažiem skolēniem ir grūti iejusties klases kolektīvā. Šiem skolēniem ir arī problēmas mācībās.

Spēlējot spēles bija vismaz, kādi seši skolēni, kuri gribēja mācīt citus, kā pareizi vajagot darīt. Vairākums skolēnu prata sadarboties un komunicēt savā starpā uzdodot jautājums, ja kaut kas nav saprasts. Skolēni arī mēģināja iesaistīt, tos skolēnu spēlēšanā, kuri bija atturīgāki.

Spēlējot uzticības spēli „Aklais jāņtārpiņš”, lielākā daļa skolēnu uzticējās saviem klasesbiedriem. Sākumā skolēni bija nedroši, bet spēlējot spēli atkārtoti, vairākums skolēnu jau jutās drošāk.

Spēlējot komunikāciju spēli „Krāsainie punktiņi”, skolēniem šī spēle grūtības nesagādāja gandrīz nevienam. Viņi prata savā starpā komunicēt un sadarboties. Spēle viņiem ļoti patika, jo apkārt valdīja smiekli un jautrība.

Secinājumi

Lai mērķis tiktu realizēts tika izsniegtas aptaujas 2. klases skolēniem, kuras pēc tam tika kopīgi apkopotas un analizētas. Klašu audzinātāji tika intervēti, izsakot savu pieredzi saistībā ar klases kolektīva saliedēšanu. Uzdevumi tika izpildīti analizējot pedagoģisko literatūru un iegūtās atziņas tika izmantotas turpmākajā darbā.

Veicot praktisko pētījumu konstatēts, ka:

1. Vairākumam skolēnu patīk strādāt grupās.
2. Pēc skolēnu domām viņi ļoti maz strādā grupās vai pāros.
3. Skolēni starpbrīžos labprāt uzturas kopā ar saviem klasesbiedriem, lai kopā uzspēlētu dažādas spēles.
4. Skolēniem patīk stundu laikā spēlēt mācību spēles.
5. Gandrīz visiem skolēniem patīk pavadīt laiku kopā ar savu klasi ārpus skolas.
6. Skolotāju biežāk izmantotās metodes – grupu darbi, ekskursijas, pārgājieni, dažādas spēles.
7. Skolotājiem ir grūti nosaukt vienu konkrētu visfektīvāko metodi, jo skolēni un viņu intereses ir dažādas.
8. Skolēniem vislabāk patīk tādas sadarbības veicināšanas metodes, kur nav nepieciešams ļoti daudz domāt, piemēram, ekskursijas, pārgājieni, spēles.
9. Lielākā daļa klašu ir un skolēnu ir draudzīgi un izpalīdzīgi viens pret otru, prot savā starpā komunicēt, bet pie tā ir nepieciešams tomēr ikdienā piestrādāt, jo klasē ir 1-2 skolēni, kuriem komunicēšana sagādā grūtības.
10. Veicot pedagoģisko novērošanu, tiek secināts, ka lielākā daļa skolēnu sadarbojas savā starpā klasesbiedriem, bet tomēr ir daži skolēni, kuriem ir grūti komunicēt ar saviem vienaudžiem, bet aprunājoties ar klases audzinātāju par iemeslu tam var būt, ka šiem skolēniem ir problēmas ģimenē.
11. Skolēni aktīvi iesaistās sadarbības spēļu spēlēšanā gan klasē, gan ārpus tās, bet ir arī skolēni, kuri nevēlējās iesaistīties spēļu spēlēšanā. Skolēniem vairāk patīk tās spēles, kuras var spēlēt brīvā dabā.
12. Lielākā daļa skolēnu, spēlējot spēles un piedaloties grupu darbā, uzticas saviem klasesbiedriem.
13. Skolotājam ir jāorganizē klases ekskursijas, pārgājienu, lai skolēni izprastu savus, klasesbiedrus dažādās situācijās un apzinātu sevi kolektīva.
14. Visiem skolēniem tieši skolas sākums ir saspringtākais brīdis, lai iekļautos kases kolektīvā un prastu sadarboties.

15. Katram skolēnam autoritāte ir skolotājs, kuram noteikti ir jāpiedalās mācību procesā un ar katru skolēnu individuāli iepazīstoties.
16. Bērni otrajā klasē ir ļoti emocionāli, viņi ļoti atklāti parāda savu prieku, bēdas, pasaka visu, kas viņiem nepatīk vai tieši pretēji patīk.
17. Skolotājam ir jāorganizē klases ekskursijas, pārgājienus, lai skolēni izprastu savus, klasesbiedrus dažādās situācijās un apzinātu sevi kolektīva.
18. Visiem skolēniem tieši skolas sākums ir saspringtākais brīdis, lai iekļautos kases kolektīvā un prastu sadarboties.
19. Katram skolēnam autoritāte ir skolotājs, kuram noteikti ir jāpiedalās mācību procesā un ar katru skolēnu individuāli iepazīstoties.

Izmantotā literatūra un citu avotu saraksts

1. Šteinberga, A. (2013). *Pedagoģiskā psiholoģija*. Rīga: izdevniecība Raka.
2. Špona, A. (2006). *Audzināšanas process teorijā un praksē*. Rīga: izdevniecība Raka.
3. Pratt, D. (1994). *Curriculum planning – a Handbook for professionals*. UK: Harcourt Ltd
4. Bredekamp, S. (2009). *Developmentally appropriate practice in early childhood programs serving children from birth through age 8, Expanded edition*. UK: Bredekamp Ltd.
5. Donelson, R. (2006). *Group Dynamics*. Textbook. Pdf.
6. Fader, D. (2007). *Hooked on book*. New York: Pergamon.
7. Kalniņš, G. (2001). *Klase ir komanda, piredzes izglītības metožu izmantošana audzināšansdarbā*. Rīga: izdevniecība Raka.
8. Elkin, G. (2009). *Organisational Behaviour. Individuals, Groups and Organisation*.
dspace.lib.cranfield.ac.uk/bitstream/1826/584/2/SWP4690.pdf
9. Svence, G. (1999). *Attības psiholoģija*. Rīga: izdevniecība Zvaigzne ABC.
10. Guskey, T.R. (1999). *Cooperative mastery learning strategies*. New York: Basic Books.
11. Johnson, D.W., (1999). *Cooperation and competition*. New York : Intraction.
12. Lūkase, I. (2013). *Kas ir saliedētība?*
<http://senseofteam.lv/blogs/profesionalie-raksti/kas-ir-grupas-saliedetiba>
13. Balsons, M. (1998). *Kā izprast klases uzvedību*. Lielvārde: izdevniecība Lielvārds.
14. *Psiholoģija vidusskolai, skolēna grāmata*. Rīga: izdevniecība Zvaigzne ABC.
15. Rīgas Pedagoģijas un izglītības vadības augstskola. (1997). *Topošais skolotājs - pedagoģisko problēmu risinātājs. Studentu zinātniski metodiskie raksti*. Rīga: izdevniecība Vārti.
16. Fišers, R. (2005). *Mācīsim bērniem mācīties*. Rīga: izdevniecība Raka.
17. Omārova, S. (2001). *Cilvēks dzīvo grupā*. Rīga: izdevniecība Kamene.
18. Valsts bērnu tiesību aizsardzības inspekcija (11.06.2008) *Vecumposmu attīstības īpatnības*.
Pieejams:
http://www.bti.gov.lv/lat/metodiska_palidziba/metodiskie_ieteikumi_darba_ar_berniem/?doc=81
19. Ted Panitz (1996) A Definition of Collaborative vs Cooperative Learning
<http://www.city.londonmet.ac.uk/deliberations/collab.learning/panitz2.html>.
20. *Pedagoģisko terminu skaidrojošā vārdnīca*. (2000). Rīga: Izdevniecība: Zvaigzne ABC.
21. Myers, J. (1991). *Cooperative learning in heterogeneous classes*. UK: Learning vol.

22. Hicks , R. (2016). *Children's health guide. Childhood milestones age 8. Age 8: Social and emotional growth*. <http://www.webmd.boots.com/children/guide/childhood-milestones-age-8?page=2>
23. Фопель.К.(2002). *Создание команды*. Москва: Генезис.
24. Голубев,Н. (2001). *Методология и методы социально педагогической деятельности*. С. Петербург;КультИнформПресс.
25. Skukina, G. (2003). *Jaunāko klašu skolēnu saskarsmes prasmes attīstīšana // Skolotājs.-2003-N.6*
26. Grigules L.(1998). *Mācīsimies sadarboties*. Rīga: izdevniecība Zvaigzne ABC.
27. Dubkevičs, L. (2002.)*Saskarsme: mācību līdzeklis profesionālai izglītībai*. Rīga: izdevniecība Jumava.
29. Students J.A.(1998).*Vispārīgā paidagōģija II daļa*. Rīga:izdevniecība Raka.
30. Prets D. (2000). *Izglītības programmu pilnveide*. Rīga: izdevniecība Zvaigzne ABC
31. Vecgrāve A.(2007). *Ceļvedis pieaugušajiem pa bērības zemi*. Rīga: izdevniecība Zvaigzne ABC.
32. Зимняя И.А (2000). *Педагогическая психология*. Учебник для вузов. М.:Логос.

Pielikums

Sadarbības spēles

"Aklais jāņtārpiņš"

Nepieciešamais: acu apsēji - par vienu mazāk, nekā grupā dalībnieku, spainis un tik daudz bumbiņu/ priekšmetu, cik dalībnieku ir grupā.

Vieta: ārā.

Spēlētāju skaits: vismaz 5.

Šī aktivitāte ļoti spilgti parāda komandas komunikācijas un uzticēšanās pakāpi. Zināmā mērā tas ir arī komunikācijas uzdevums. Uzdevuma pamatā ir grupas komunikācijas sistēmas izstrādāšana, lai varētu izpildīt uzdevumu. Uzdevums - visai grupai sastāties vienā rindā vienam aiz otra ar priekšā stāvošajam uz pleciem uzliktām rokām. Visiem dalībniekiem, izņemot pēdējo, tiek aizsietas acis. Pēdējam dalībniekam, kurš tagad ir „komandas acis”, jāvada visa komanda tā, lai pirmais komandas dalībnieks nonāktu līdz aktivitātes vadītāja noteiktai vietai un paceltu priekšmetu, piemēram, tenisa bumbiņu. Tad, kad šis priekšmets ir pacelts, tas uzmanīgi jāpadod pa kolonnu uz aizmuguri, līdz priekšmets nonāk līdz „komandas acīm” - pēdējam dalībniekam, kurš šo priekšmetu savukārt ievieto spainī. Tad, kad uzdevums veikts, pirmais dalībnieks aiziet, nostājas beigās un savu acu apsēju atdod „komandas acīm”. Tā šo aktivitāti veic visi dalībnieki, izbaudot sevi gan „komandas acu” pozīcijā, gan kolonnas sākumā kā „pirmais aklais”.

Es arī tur biju!"

Nepieciešamais: inventārs nav nepieciešams.

Vieta: var spēlēt gan telpās, gan ārā.

Spēlētāju skaits: vismaz 4.

Piemērotais vecums: no 8 gadiem.

Grupa brīvi pārvietojas pa telpu. Viens no dalībniekiem sāk stāstu: "Reiz es gāju pa tumšu mežu un ..." Šī stāsta saturs var būt pilnīgi "kreiss", tas var būt pilnīgi "bezsakarā" - galvenais, lai tas būtu atraktīvs un saistošs. Stāsts tiek turpināts, brīvi fantazējot un paralēli rādot ar kustībām to, ko viņš piedzīvojis (piemēram, ja "es kāpu klintī", tad tiek attēlota kāpšana klintīs). Pārējie dalībnieki atkārto tieši tādas pašas kustības kā stāstītājs. Kad kāds no grupas

jūt, ka ir gatavs turpināt, viņš paceļ roku un skaļi saka: "Es arī tur biju!" Tajā brīdī visi spēles dalībnieki pagriežas pret viņu un visi kopā jautā: "Un ko tu tur darīji?" Pēc šī jautājuma stāstu turpina tā persona, kas tur arī bija! Pārējie enerģiski atdarina stāstīto, lai labāk iejustos attēlotajā situācijā, līdz atkal nākamais saka: "Es arī tur biju!"

Krāsainie punktiņi

Nepieciešamais: krāsainie pašlīmējošie punktiņi – tik krāsu, cik komandu; proporcionāls skaits katrai komandai.

Vieta: var spēlēt gan telpās, gan ārā.

Spēlētāju skaits: nav noteikts.

Piemērotais vecums: no 6 gadiem.

Šo spēli izmanto arī kā komunikāciju spēli.

Spēles vadītājs dalībniekiem uz pieres uzlīmē dažādu krāsu punktiņus. Krāsu ir tik daudz, cik komandu. Vienam dalībniekam tiek uzlīmēts viens krāsu punktiņš – tā, lai viņš neredz, kas tā ir par krāsu. Kad visiem grupas dalībniekiem punktiņi salīmēti, grupas vadītājs aicina vienādu krāsu punktiņu īpašniekus izveidot vienu komandu. Šis uzdevums ir jāizpilda nesarunājoties.

Ir iespējama šī uzdevuma variācija

Katram krāsu punktiņam piemērot noteiktu cilvēcisku emociju, piemēram, smieklus, skumjas utt. Un tajā brīdī, kad satiekas divi lielās grupas dalībnieki, katrs izpauž tās emocijas, kuras viņš redz un atšifrē pēc punktiņa, kas uzlīmēts uz partnera pieres. Tādējādi šis uzdevums tiek atvieglots un to iespējams piemērot jaunāko klašu skolēniem.

•"Vecmāmiņa liek koferi"

Nepieciešamais: bumbiņa vai cits metams priekšmets.

Vieta: var spēlēt gan telpās, gan ārā.

Spēlētāju skaits: nav noteikts.

Piemērotais vecums: no 8 gadiem.

Sens stāsts vēsta - kad vecmāmiņa brauca ciemos, viņa piekrāmēja pilnu koferi gan ar vajadzīgām, gan nevajadzīgām mantām. Šajā spēle visi dalībnieki sastājas aplī un mēģina

saprast, kas tad īsti ir vecmāmiņas koferī. Spēli sāk jebkurš no dalībniekiem un saka tekstu: "Vecmāmiņa liek koferī... (un šajā vietā dalībnieks ieliek jebkuru priekšmetu, ko vecmāmiņa varētu ņemt līdzī, piemēram, „ziepes”)!", un pēc tam nākamajam pamet bumbiņu. Nākamais atkārto, ko teica iepriekšējais un pieliek klāt arī sevis izdomāto lietu koferī: „Vecmāmiņa liek koferī ziepes un grāmatu" un pamet bumbiņu nākamajam. Un tā, līdz visi spēles dalībnieki savas lietas ir ielikuši koferī. Šī spēle netieši liek iepazīt grupas dalībniekiem vienam otru pēc izskata, ne pēc vārda. Ja gribam atcerēties vārdu, tad pirms savas lietas nosaukšanas ir jānosauc savs vārds.

Aptaujas anketa

Apvelciet ar aplīti izvēlēto atbildi!

1. Kas Tu esi?

- Meitene
- Zēns

2. Vai pēc tavām domām jūs klasē bieži strādājat grupās vai pāros?

- Jā
- Nē

3. Vai Tev patīk strādāt grupās vai pāros?

- Jā
- Nē

4. Vai tavi klasesbiedri pret tevi ir draudzīgi un izpalīdzīgi?

- Jā
- Nē

5. Vai starpbrīžos spēlējat spēles kopā ar saviem klasesbiedriem?

- Jā
- Nē

6. Vai Tev patīk ar savu klasi pavadīt laiku ārpus skolas?

- Jā
- Nē

7. Vai Tev patīk stundu laikā kopā ar klasesbiedriem spēlēt mācību spēles?

- Jā
- Nē

Paldies 😊

Intervija ar Pūņu x pamatskolas 2. klases skolotāju

- 1. Kādas metodes Jūs izmantojat, lai saliedētu klasi? Cik bieži, tās tiek izmantotas?**
Tiek izmantoti pāru darbi, klases vakari, ekskursijas, pārgājieni, dažādu pasākumu apmeklēšana u.c.
- 2. Kura no metodēm Jūsprāt ir visefektīvākā? Kāpēc?**
Grūti teikt, jo katram skolēnam ir savas intereses.
- 3. Kura no sadarbības veicināšanas metodēm, Jūsprāt, skolēniem vislabāk patīk?**
Skolēniem vislabāk patīk došanās ekskursijās, pārgājienos, kā arī kopīgi spēlēt dažādas spēles.
- 4. Kā Jūs domājat vai Jūsu klases skolēni prot sadarboties? Kas par to liecina?**
Uzskata, ka mana klase ir saliedēta, jo klasē nav daudz skolēnu. Vērojot viņus, viņi daudz nestrīdas un ir draudzīgi un izpalīdzīgi viens pret otru.
- 5. Vai Jūsu klasē ir kāds skolēns, kurš ir atstumts? Ko Jūs darāt, lai tā nebūtu?**
Klasē nav neviena skolēna, kurš netiktu pieņemts klases kolektīvā. Visi savā starpā ir draudzīgi un izpalīdzīgi.

Intervija ar Jaunmārupes x pamatskolas 2. klases skolotāju

1. Kādas metodes Jūs izmantojat, lai veicinātu sadarbību klasē? Cik bieži, tās tiek izmantotas?

Biežāk tie organizēti grupu darbi. Kā arī tiek izmantotas dažādas jautras aktivitātes(spēles, dažādi uzdevumi), lai skolēni savā starpā sadarbotos. Pāris reizes gadā tiek rīkotas ekskursijas, pārgājieni.

2. Kura no metodēm Jūsaprāt ir visefektīvākā? Kāpēc?

Skolēni ir ļoti dažādi un katram ir savas intereses. Tāpēc visefektīvākās metodes būs grūti nosaukt.

3. Kura no sadarbības veicināšanas metodēm, Jūsaprāt, skolēniem vislabāk patīk?

Skolēniem labāk patīk dažādas, interesantas aktivitātes kopā ārpus skolas.

4. Kā Jūs domājat vai Jūsu klases skolēni prot sadarboties? Kas par to liecina?

Uzskatu ,ka ir nepieciešams pie tā vēl piestrādāt.

5. Vai Jūsu klasē ir kāds skolēns, kurš ir atstumts? Ko Jūs darāt, lai tā nebūtu?

Varu teikt, ka klasē nav neviens skolēns, kurš būtu atstumts.

Intervija ar Rīgas x sākumskolas 2. klases skolotāju

1. Kādas metodes Jūs izmantojat, lai veicinātu sadarbību klasē? Cik bieži, tās tiek izmantotas?

Klases vakari, sporta spēles, kustību rotaļas, grupu darbi, sarunu pēcpusdienas, ekskursijas, kopīga svētku svinēšana u.c.

Vismaz reizi mēnesī klases saliedēšanai tiek veltīta īpaša uzmanība, bet būtībā pie tā tiek piedomāts un arī strādāts katru mīļu dienu.

2. Kura no metodēm Jūsaprāt ir visefektīvākā? Kāpēc?

Tā kā bērni ir dažādi, vide un dzīves ritms ir ļoti atšķirīgs, ir grūti pateikt, kura metode ir vis efektīvākā. Katram bērnam reizi pa reizei vien atšķiras pielietotās metodes efekts. Manaprāt, nepārtraukts un mērķtiecīgs darbs, izmantojot dažādas un daudzpusīgas metodes, ir saliedētas klases „atslēga”.

3. Kura no sadarbības veicināšanas metodēm, Jūsaprāt, skolēniem vislabāk patīk?

Katra klase, katra bērnu grupa ir ļoti atšķirīga. Taču mana pieredze rāda ka vislielākais atbalstītāju pulks ir sporta spēlēm un klases vakariem, ka arī ekskursijām.

4. Kā Jūs domājat vai Jūsu klases skolēni prot sadarboties? Kas par to liecina?

Manaprāt, klase ir saliedēta, bet tāpat uzskatu, ka ir ļoti daudz pie kā vel strādāt un strādāt. Tomēr par saliedētību šobrīd liecina klasesbiedru izrādītais emocionālais atbalsts, kad tiek apspriesti panākumi – mācību, ārpusstundu procesu. Ārī sadzīves procesa bērni viens otram izpalīdz un atbalsta.

5. Vai Jūsu klasē ir kāds skolēns, kurš ir atstumts? Ko Jūs darāt, lai tā nebūtu?

Par lielu prieku nē! Klasē ir vairāki izteikti līderi, ir klusāki bērni, taču atstumto nav. Jācer, ka izdosies veicināt klases saliedētību tā, lai arī neparādītos atstumtu skolēnu.

Intervija ar Talsu x pamatskolas 2. klases skolotāju

1. Kādas metodes Jūs izmantojat, lai veicinātu sadarbību klasē? Cik bieži, tās tiek izmantotas?

Pāru, grupu darbs, viktorīnas, konkursi, ekskursijas, pārgājieni, sporta spēles, klases vakari. Izmatoju 1-2 reizes mēnesī.

2. Kura no metodēm Jūsprāt ir visefektīvākā? Kāpēc?

Nav viena, tāda efektīvākā metode, tas ir komplekss skolotāja grūts darbs vairāku gadu garumā, jo visi skolēni nav vienādi, vienam der tas kas neder citam.

3. Kura no sadarbības veicināšanas metodēm, Jūsprāt, skolēniem vislabāk patīk?

Protams, patīk tās, kur nav daudz jādoma – aktīvās metodes

4. Kā Jūs domājat vai Jūsu klases skolēni prot sadarboties? Kas par to liecina?

Mūsdienās skolēni maz sadarbojas kā tas bija gadus atpakaļ, jo skolēni ļoti asi izjūt sabiedrības noslāņošanu, nepieņem tos ka ir savādāk domājoši vai neatbilst, kādas grupas sociālajam statusam. Viņi tiek no kolektīva izstumti.

5. Vai Jūsu klasē ir kāds skolēns, kurš ir atstumts? Ko Jūs darāt, lai tā nebūtu?

Protams, ka tādi ir, tikai skolotājs to vien nevar risināt, tāpēc it attiecīgais atbalsta personāls, kā sociālais pedagogs vai psihologs.

GALVOJUMS

Es, Nelda Liepājniece, apliecinu, ka darbs izstrādāts atbilstoši zinātniskās ētikas principiem. Darbā izmantotā literatūra u. c. avoti norādīti literatūras u. c. avotu sarakstā. Dažāda veida informācijai (atziņām, citātiem, attēliem, tabulām u. c.), kas iegūta no minētajiem avotiem, pētnieciskajā darbā un tā pielikumos norādītas atsauces.

Darba autors

_____ (vārds uzvārds)

_____ (paraksts)

Datums: _____

IZZIŅA PAR AIZSTĀVĒŠANU

Kvalifikācijas darbs / Bakalaura darbs / Diplomdarbs / Maģistra darbs izstrādāts (atbilstošo pasvītrot)

RPIVA _____
(fakultāte)

Ar savu parakstu apliecinu, ka darbs izstrādāts patstāvīgi.

Darba autors _____
(vārds, uzvārds, paraksts)

Rekomendēju darbu aizstāvēšanai.

Darba zinātniskais vadītāja _____
(akadēmiskais amats, zinātniskais grāds, vārds, uzvārds, paraksts)

Kvalifikācijas darbs / Bakalaura darbs / Diplomdarbs / Maģistra darbs aizstāvēts

Pārbaudījuma komisijas 20__ .gada _____ sēdē, protokola Nr. _____

vērtējums _____
(vērtējums) (vērtējums vārdiem)

Valsts pārbaudījuma

komisijas priekšsēdētājs _____
(akadēmiskais amats, zinātniskais grāds, vārds, uzvārds)

(paraksts)